

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อความสนใจในการเรียนวิชาภาษาไทยตามการรับรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตการศึกษา 6" ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกนำมาเสนอตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

ก. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของความสนใจ
2. การสร้างความสนใจในการเรียนให้แก่ นักเรียน
3. การสร้างความสนใจในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย
4. ปัจจัยที่มีผลต่อความสนใจในการเรียน
 - 4.1 ครูผู้สอน
 - 4.2 เพื่อนนักเรียน
 - 4.3 หนังสือเรียน
 - 4.4 การจัดกิจกรรมการสอน
 - 4.5 สื่อการสอน
 - 4.6 การประเมินผล
 - 4.7 สภาพแวดล้อม
 - 4.7.1 สภาพแวดล้อมที่บ้าน
 - 4.7.2 สภาพแวดล้อมในโรงเรียน
 - 4.7.3 สภาพแวดล้อมในชุมชน

ข. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ
2. งานวิจัยต่างประเทศ

ก. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของความสนใจ

ความสนใจเป็นแรงผลักดันอย่างหนึ่งที่จะกระตุ้นให้บุคคลกระทำกิจกรรมใด ๆ หรืออาจกล่าวได้ว่า ความสนใจแสดงถึงแนวโน้มในการที่บุคคลจะเลือกทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ตนชอบมากกว่าสิ่งอื่น ๆ ในความหมายเกี่ยวกับความสนใจนี้ได้มีผู้ให้คำอธิบายไว้หลายประการ กล่าวคือ

จอห์น ดิวอี้ (John Dewey 1959: 66) กล่าวว่า "ความสนใจ คือ ความรู้สึกชอบหรือความพอใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แนวความคิดใดแนวความคิดหนึ่ง หรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง"

โรเบิร์ต แอล ธอร์นไดค์ (Robert L. Thordike 1961: 317) กล่าวว่า "ความสนใจ หมายถึง แนวโน้มที่จะเสาะหา และ เข้าร่วม ในกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะ"

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good 1973: 223) กล่าวว่า "ความสนใจ คือ ความรู้สึกชอบที่คนเราแสดงต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด"

เพดจ์ และ มาร์แชล (Padge and Marshall 1977: 381) กล่าวว่า "ความสนใจ หมายถึง ความประสงค์ที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมที่เหมาะสมบางอย่าง เป็นอาการที่จิตใจแห่งหนึ่งเกี่ยวกับการเลือกกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง หรืออาการสนุกสนานเพลิดเพลินใจในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง"

นอกจากนี้ ทวี ท่อแก้ว และ อบรม สนิทบาล (2517: 60) ได้กล่าวถึงความสนใจไว้ว่า "ความสนใจเป็นความรู้สึกของบุคคลที่เกิดจากการชักนำให้เอาใจใส่ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด"

ประสาธ อิศรปริดา (2521: 135-136) ได้กล่าวถึงความสนใจไว้โดยสรุปได้ว่า ความสนใจเป็นลักษณะทางจิตที่มีความสืบเนื่องกันเป็นชุด โดยเริ่มจากการที่สิ่งเร้ามาเร้าให้เกิดความสนใจ และตอบสนองอย่างต่อเนื่องกันเป็นลูกโซ่ การตอบสนองดังกล่าวทำให้เกิดความรู้สึกหรือความคิด อันนำไปสู่ความสงสัย ความอยากรู้อยากเห็น และความต้องการเรียนรู้มากขึ้น นั่นคือ ความสนใจ

วารินทร์ สายโอบเอื้อ และ สายสุนีย์ อีระดากร (2522: 129) กล่าวว่า "ความสนใจเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ กล่าวคือ เป็นความรู้สึกในทางที่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งจะทำให้แนวโน้มของพฤติกรรม เป็น ไปในทางที่ดี"

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2528: 233) กล่าวว่า "ความสนใจเป็นความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งความสนใจของแต่ละบุคคลแตกต่างกันเนื่องจากองค์ประกอบสำคัญ ๆ คือ ความต้องการ ความถนัด และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในสังคมแตกต่างกัน"

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2528: 91) ได้ให้ความหมายของความสนใจไว้เช่นเดียวกันว่า "ความสนใจ หมายถึง ความรู้สึกในทางที่ดีที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันจะทำให้บุคคลเอาใจใส่ และจดจ่อต่อสิ่งนั้น"

จากความหมายของความสนใจที่นักจิตวิทยาและนักการศึกษาให้ไว้ นั้น พอสรุปได้ว่า ความสนใจ หมายถึง ความรู้สึกที่มีจิตใจจดจ่อ ความรู้สึกชอบหรือความพอใจในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด และเกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลินที่ได้กระทำสิ่งนั้น

2. การสร้างความสนใจในการเรียนให้แก่ักเรียน

ในการจัดการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ นั้น นอกจากจะมีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถในวิชาที่เรียนแล้ว ยังจะต้องปลูกฝังให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนหมกมุ่นในการเรียนและไม่ทำความรู้เพื่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีของนักเรียนเอง เพราะความสนใจเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้มีจิตใจจดจ่อ ชอบ หรือพอใจ เกิดความพร้อมที่จะเรียน ซึ่งเมื่อมีความพร้อมที่จะเรียนสิ่งใด แม้จะมีอุปสรรคบ้างก็มักไม่ลดความสนใจจากสิ่งนั้นง่าย ๆ

ทวี ท่อแก้ว และออบรม สีนภิบาล (2517: 63-64) ได้กล่าวถึงวิธีสร้างความสนใจให้แก่ักเรียน ดังนี้

1. ก่อนสอน เรื่องใด ต้องสร้างความรู้พื้นฐานในเรื่องนั้นให้แก่เด็กเสียก่อน
2. จัดบทเรียนให้เหมาะสมกับความสามารถในการเรียนของเด็ก
3. จัดกิจกรรมให้เด็กได้ทำงานให้สำเร็จเป็นขั้นเป็นอัน ความสำเร็จในการทำงาน

เป็นยาริเศษที่ยั่วให้เด็กสนใจในการเรียน

4. ชี้แจงให้เด็กเห็นความก้าวหน้าของตน
5. ในเวลาสอนครูควรชี้ให้เด็กเห็นความน่าสนใจของเรื่องที่จะเรียน
6. จัดสภาพในการเรียนให้เป็นที่น่ารื่นรมย์
7. ในการสอนแต่ละครั้ง ครูต้องมุ่งสร้างเจตคติที่ดีต่อวิชานั้นควบคู่กันไปด้วย
8. ทุกครั้งที่ครูสอนควรจัดหาอุปกรณ์การสอนอันเหมาะสมมาใช้
9. ควรจัดให้เด็กมีส่วนร่วมในการเรียนให้มากที่สุด
10. จัดบทเรียนให้มีความหมายต่อชีวิตเด็ก บทเรียนใดที่เด็กเรียนแล้ว เด็กได้

นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ บทเรียนนั้นย่อมเป็นที่น่าสนใจของเด็ก

วารินทร์ สายโอบเอื้อ และ สายสุนีย์ อีรดากร (2522: 130-131) ได้กล่าวถึง การสร้างความสนใจให้กับผู้เรียนไว้ว่า ในการสร้างความสนใจให้กับผู้เรียนนั้นจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้คือ

1. ต้องศึกษาถึงความต้องการของผู้เรียนโดยส่วนใหญ่ว่าเป็นอย่างไร จะได้จัดบทเรียนสภาพห้องเรียน สื่อการเรียนต่าง ๆ ให้ตรงกับความต้องการของเขา
2. ก่อนจะสอนเรื่องใดควรสำรวจความสามารถพื้นฐาน ตลอดจนความถนัดของผู้เรียนก่อน จะได้จัดสิ่งเร้าให้ตรงกับที่เขาต้องการ
3. จัดสภาพห้องเรียนให้น่าสนใจ ตั้งคำถามยั่วและท้าทายความสามารถของนักเรียนในขณะเดียวกันก็กระตุ้นให้ผู้เรียนตื่นตัวกับสภาพการณ์บางอย่าง ที่เป็นปัญหา ที่แปลกไปจากเดิม เป็นต้น
4. ให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในงานที่ทำบ้าง เพื่อเป็นกำลังใจให้เขาทำงานระดับสูงต่อไป โดยเลือกงานที่เหมาะสมกับความสามารถและความถนัดของผู้เรียน จะช่วยให้เขาสนใจงานที่มอบหมายให้ทำ
5. ชี้ทางหรือรายงานผลความก้าวหน้าของผู้เรียนให้ทราบเป็นระยะ ๆ ให้เขาได้ทราบว่า เขาก้าวมาถึงไหนแล้ว อีกไม่กี่ขั้นก็จะถึงจุดหมายปลายทางที่ต้องการแล้ว จะทำให้เขาตั้งใจทำเพื่อผลสำเร็จของตัวเอง
6. ฝึกให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตัวเขาบ้าง จากการศึกษาออกสถานที่ จากการศึกษาสังเกต หรือจากการสัมภาษณ์ สอบถามจากแหล่งวิชาการต่าง ๆ ตลอดจนการทดลองค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเองด้วยวิธีการเรียนแบบสืบสวนสอบสวน หรือให้นักเรียนฝึกเป็นผู้นำและผู้ตามได้

ในโรงเรียน หรือนอกห้องเรียน โดยให้นักเรียนเป็นผู้ดำเนินงาน เกี่ยวกับการเรียนการสอนและการฝึกวินัยด้วยตัวของนักเรียนเอง ตัวอย่างเช่น โรงเรียนพุ่มวง จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเด็กเป็นผู้ดำเนินการตั้งแต่ เริ่มเข้าห้องเรียน การทำความสะอาดห้อง การจัดกลุ่มการเรียนการสอน ตลอดจนการจัดกิจกรรมทุกอย่างในโรงเรียน โดยที่ครูมีหน้าที่จัดประสบการณ์ให้นักเรียน และเป็นพี่ปรึกษาของนักเรียน เท่านั้น

นอกจากนี้ กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ (2528: 234) ยังได้เสนอวิธีการสร้างความสนใจให้กับผู้เรียน ไว้ดังนี้

1. ศึกษาความต้องการของผู้เรียนส่วนใหญ่ เพื่อจะได้จัดบทเรียน สภาพห้องเรียน และสื่อการเรียนต่าง ๆ ให้ตรงกับความต้องการของเขา
2. สืบหาพื้นฐานทางด้านความถนัดของผู้เรียน เพื่อจัดสภาพการเรียนการสอน ให้ตรงกับความถนัดนั้น ๆ
3. จัดสภาพห้องเรียนที่น่าสนใจ มีการตั้งคำถามช่วยและท้าทายความสามารถของผู้เรียน พยายามให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากที่สุด อาทิ การแสดงความคิดเห็น การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ฯลฯ ตลอดจนการพยายามสร้างให้เกิดสิ่งตื่นตาตื่นใจ สิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ และนำสิ่งที่ทันสมัยในยุคนั้นมากล่าวถึงด้วย
4. ให้การเสริมแรงโดยพยายามให้ผู้เรียนได้ประสบผลสำเร็จในการเรียนหรือการทำงานนั้น ๆ บ้าง โดยเลือกให้ตรงกับความถนัดและความสามารถของเขา จะทำให้เขาสนใจสิ่งที่ได้รับมอบหมายให้ทำ
5. ชี้ทางหรือให้ทราบความก้าวหน้าในการทำงานทุกระยะของผู้เรียนทำให้เขามีความสนใจที่จะทำงานนั้น ๆ ต่อไป

พรรณี ช.เจนจิต (2528: 253-260) ได้เสนอวิธีการเร้าให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. พยายามทุกวิถีทางที่จะสนองความต้องการขั้นต่ำ คือ ทำให้เด็กเกิดความสุขสบายทั้งทางด้านร่างกาย และสภาพภายในห้องเรียน ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าปลอดภัยทั้งในด้านร่างกาย และสภาพภายในห้อง แสดงให้เด็กเห็นว่าได้รับความสนใจ และเป็นส่วนหนึ่งของห้อง จัดประสบการณ์การเรียนให้กับเด็กจนกระทั่งอย่างน้อยที่สุด เด็กทุกคนเกิดความรู้สึกว่าได้รับการยอมรับนับถือ

2. การกระตุ้นให้มีการเลือกที่จะนำไปสู่การพัฒนา เด็กเลือกที่จะพัฒนาไปข้างหน้าโดยครูจัดสภาพการณ์ที่กระตุ้นให้เด็กใช้ความพยายาม
 3. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จเพื่อจะกระตุ้นให้เด็กรู้จักการตั้งความคาดหวังที่ตรงตามความเป็นจริง เป็นคนที่ทำอะไรแล้วต้องการความสำเร็จ ตลอดจนมีความรู้สึกเกี่ยวกับตัวเองในทางบวก โดยครูจะต้องลดบทบาทของตนเองลง แต่เพิ่มความสำเร็จให้กับเด็กให้เด็กมีโอกาสเลือกและรู้จักเป้าหมายที่แน่ชัด ตลอดจนได้รู้ผลของการกระทำของตน เพื่อเสริมความมั่นใจและเกิดความสนใจมากขึ้น
 4. คำนึงถึงผลเสียของการแข่งขันอย่างมากมาย เพราะเด็กจะพยายามทำให้ได้ดีกว่าผู้อื่นเท่านั้น ไม่มีการช่วยเหลือกัน
 5. การให้ความช่วยเหลือกับเด็กบางคนที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ
 6. พยายามกระตุ้นให้เด็กเรียนรู้เพราะความรู้สึกอยากเรียนโดยตัวของตัวเอง มิใช่จากสิ่งล่อใจอื่นใด
 7. กระตุ้นให้เกิดความสนใจโดยใช้เครื่องเล่นต่าง ๆ เพราะบางครั้งมีเพียงเด็กบางคน เท่านั้นที่สนใจเรียน วิธีที่ดีที่สุดคือให้เด็กเป็นผู้ใช้เครื่องเล่นใจด้วยตนเอง
- การสร้างความสนใจในการเรียนให้แก่ผู้เรียนนั้นมีมากมายหลายวิธีดังกล่าวย่างต้น แต่อย่างไรก็ดี ก่อนที่จะเลือกใช้วิธีใดนั้นพึงระลึกเสมอว่าความสนใจเป็นเรื่องของบุคคลแต่ละคน นักเรียนย่อมมีความสนใจที่แตกต่างกันแล้วแต่ความถนัด ความต้องการ รวมทั้งสภาพแวดล้อมภายนอก ครูจึงต้องเป็นผู้พิจารณาเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของนักเรียนของตน โดยทำความเข้าใจกับนักเรียนในชั้นให้ทั่วถึง แล้วจึงส่งเสริมความสนใจของเด็กแต่ละคนให้ถูกต้อง

3. การสร้างความสนใจในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย

ในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยนั้น การสร้างความสนใจเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะโดยทั่ว ๆ ไปแล้วมักจะไม่มีใครมีผู้ให้ความสนใจกับภาษาไทยมากนัก ไม่ว่าจะเป็นตัวนักเรียนหรือผู้ปกครอง ดังที่ สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทรมพรรย (2523: 57) ได้ให้เหตุผลพร้อมทั้งเสนอแนวคิดไว้ว่า "ทั้งนี้เพราะภาษาไทย เป็นภาษาของเราเอง เกิดมาก็สามารถพูดจาติดต่อสื่อสารได้รู้เรื่อง ส่วนจะดีมากน้อยแค่ไหนไม่มีใครจะสนใจกัน ครูภาษาไทยจึงควรพยายามสร้างสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งเร้า เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้นักเรียนสนใจเรียน ตั้งใจฝึกฝนทักษะและมีทัศนคติที่ดีต่อภาษาไทย" ซึ่งในการสร้างความสนใจในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยนั้น ได้มีผู้เสนอแนวคิดไว้มากมายดังนี้

สุจริต เพียรชอบ (2525: 81-88) ได้กล่าวถึง การจัดปัจจัยและสภาพการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการสอนภาษาไทย ซึ่งเป็นการสร้างความสนใจในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยทางหนึ่ง พอสรุปได้ดังนี้

1. สภาพห้องเรียนวิชาภาษาไทยควรมีสภาพที่เหมาะสม มีขนาดพอเหมาะ มีเนื้อที่พอที่จะจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอภิปราย การโต้วาที การแสดงละคร ฯลฯ ย้านั่งโต๊ะเรียนควรจะสามารถเคลื่อนย้ายได้โดยสะดวก สามารถจัดที่นั่งนักเรียนเป็นลักษณะต่าง ๆ ได้ มีกระดานดำขนาดยาวพอที่ครูและนักเรียนจะทำกิจกรรมต่าง ๆ ควรมีป้ายนิเทศทั้งด้านหน้าห้องเรียนและหลังห้องเรียน เพื่อครูและนักเรียนจะได้ใช้จัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียนได้ มีปลั๊กไฟสะดวกต่อการใช้เทป การฉายแผ่นโปร่งใสและภาพนิ่งได้
2. การจัดบริการเพื่อการเรียนการสอนภาษาไทยทางโรงเรียนควรจัดการอำนวยความสะดวกในด้านการบริการต่าง ๆ เช่น จัดห้องสมุด ห้องปฏิบัติการทางภาษาเพื่อฝึกทักษะการฟัง การพูด การแก้ไขข้อบกพร่องทางด้านการใช้ภาษา จัดศูนย์วิทยบริการภาษาไทยเพื่อให้ความรู้แก่นักเรียนและครู รวมทั้งการจัดสถานที่หรือห้องเล็ก ๆ พอที่จะใช้ประชุมกลุ่มย่อยได้ด้วย
3. การจัดบริเวณโรงเรียนควรมีการจัดเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย โดยอาจติดป้ายประกาศไว้เพื่อนักเรียนแต่ละห้องจะได้แสดงผลงานการค้นคว้าทางด้านภาษาไทยของนักเรียน ติดป้ายประกาศตามระเบียบไว้เป็นระยะ ๆ เพื่อครูและนักเรียนใช้จัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียน บริเวณโรงเรียนอาจปลูกต้นไม้ ดอกไม้ในวรรณคดี เพื่อเป็นการให้ความรู้ ความสวยงาม โดยติดชื่อหรือคำประพันธ์เกี่ยวกับต้นไม้ ดอกไม้นั้น ๆ ไว้ด้วย
4. การจัดบริการด้านสื่อการสอน เพื่อให้ครูนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้บรรยากาศในชั้นเรียนมีชีวิตชีวา นักเรียนเข้าใจบทเรียนดีขึ้น เกิดความสนใจและสนุกสนานที่จะเรียน
5. การบริหารบุคลากรในหมวดวิชาภาษาไทย เพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนสนใจวิชาภาษาไทยมากขึ้น ควรมอบหมายให้ครูที่เรียนวิชาภาษาไทยมาโดยตรงและเป็นผู้มีความสามารถทั้งทางวิชาการและวิธีการสอนอย่างแท้จริง หรือมีความสามารถพิเศษ เช่น ขับร้อง ฟ้อนรำ ร้องเพลง แต่งคำประพันธ์ อ่านทำนองเสนาะได้ดี เป็นผู้สอนเพราะจะสามารถดึงดูด

ความสนใจของนักเรียนได้ดี นอกจากนี้ควรมีการนิเทศการสอนอย่างใกล้ชิดเพื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

6. การจัดเวลาเรียน ควรจัดตารางสอนให้กระจายให้ผู้เรียนได้เรียนแทบทุกวันดีกว่าจัดรวมไว้ในวันใดวันหนึ่ง และควรจัดไว้ในตอนเช้าให้ผู้เรียนจะได้เรียนวิชาภาษาไทยด้วยความกระตือรือร้น กระปรี้กระเปร่า นอกจากนี้ควรมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ผู้เรียนอีกด้วย

สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์พรชัย (2523 : 57-60) ได้กล่าวถึงวิธีการสร้างความสนใจในการเรียนวิชาภาษาไทยไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. การสร้างบรรยากาศ ครูกับนักเรียนควรจัดสภาพห้องเรียนให้ดึงดูดความสนใจ โดยการจัดชั้นเรียนให้มีรูปแบบต่าง ๆ กันไป เช่น รูปวงกลม เครื่องวงกลม จัดเป็นกลุ่มย่อยหรือจัดหาหนังสือ แผนภูมิ รูปภาพ หุ่นจำลอง ของจริง แสดงไว้ภายในห้องเรียน นอกจากนี้บุคลิกภาพของครูก็นับ เป็นการสร้างบรรยากาศที่สำคัญอันจะมีส่วนสร้างความสนใจให้แก่เด็ก และช่วยให้การเรียนการสอนภาษาไทยสัมฤทธิ์ผล

2. การนำเข้าสู่บทเรียน เป็นกิจกรรมที่สำคัญในการเรียนการสอนภาษาไทย ครูควรจะวางแผนการสอนโดยพยายามจัดให้มีกิจกรรมชั้นนำเข้าสู่บทเรียนใช้เวลาสั้น ๆ เพื่อดึงความสนใจของนักเรียนเข้ามารวมอยู่ในจุดใดจุดหนึ่ง เพื่อที่จะได้เริ่มเรียนต่อไป โดยการใช้ภาพ ใช้เพลง คำประพันธ์ ขับเสภา พ็อนรำ นิทาน หุ่นจำลอง คำพังเพยสุภาษิต แผนภูมิ แผนที่ เป็นต้น

3. การจัดกิจกรรมประกอบการเรียน ตลอดระยะเวลาที่มีการเรียนการสอน ควรจะมีการเร้าความสนใจเป็นช่วง ๆ เพื่อให้เด็กมีความตื่นตัว มีความกระตือรือร้นอยู่ตลอดเวลา โดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ ตามความเหมาะสม อาทิ การอภิปราย โต้เถียง การประชุมกลุ่มย่อย การแสดงละคร การแสดงบทบาทสมมติ การร้องเพลง การแต่งคำประพันธ์ การแสดงความเห็น การแต่งป้ายนิเทศ เป็นต้น

นอกจากนี้ ไพฑูรย์ ลินลารัตน์ (2525 : 157-158) ยังได้กล่าวถึงการแก้ปัญหา นักเรียนไม่สนใจเรียน อันเป็นแนวทางในการสร้างความสนใจในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยไว้ดังนี้

1. ผู้สอนควรได้ประเมินแผนการสอนของตนเองทั้งหมด เมื่อพบว่านักเรียนจำนวนมากไม่สนใจหรือเกิดปัญหากับชั้นเรียนนั้น ผู้สอนควรได้ประเมินแผนการสอนของตนเองทั้งหมดว่ามีข้อบกพร่องคอนใดบ้าง จุดมุ่งหมายชัดเจนหรือ เปล่า เนื้อหาเหมาะสมหรือเปล่าว วิธีสอนของตนเองน่าเบื่อมากน้อยเพียงใดหรือไม่ นักเรียนมีส่วนร่วมบ้างหรือเปล่าว เป็นต้น

2. ถามตนเองว่าสนใจเนื้อหาหรือวิชานั้นจริงจังหรือ เปล่า นักเรียนอาจไม่สนใจเพราะผู้สอนเองได้แสดงความเบื่อหน่ายไม่สนใจออกมาก่อน ถ้าผู้สอนเองไม่สนใจอย่างจริงจังแล้วก็ยากที่จะให้คนอื่นสนใจได้ ผู้สอนจึงควรพยายามทำความเข้าใจในวิชาที่สอนอย่างจริงจังก่อน เป็นเบื้องต้น

3. ตรวจสอบเนื้อหาที่สอนว่าเหมาะสมกับผู้เรียนเพียงใด ผู้สอนโดยทั่วไป โดยเฉพาะในระดับมัธยมและปริญญาตรีนั้น สนใจเนื้อหาที่ใกล้เคียงกับสังคมและใกล้ตัวผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ไม่ชอบเรื่องที่เป็นทฤษฎีอย่างเดียว หรือเป็นเนื้อหาล้น ๆ ผู้สอนจึงควรปรับปรุงเนื้อหาในลักษณะที่เป็นทฤษฎี หลักการ นำมาประกอบและประยุกต์เข้ากับสังคมได้ด้วย

4. นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนเพียงใด การที่นักเรียนไม่สนใจส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะไม่มีบทบาทในกิจกรรมการเรียนการสอน ทางแก้ไขก็คือ ควรหันไปใช้เทคนิคการอภิปรายประกอบ นอกไปจากนั้นอาจจะเป็นเพราะเนื้อหาที่สอนไม่ชวนให้ติดตามก็เป็นได้ ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการตั้งคำถามในเนื้อเรื่องแล้วสอนหรือบรรยายคำถามเหล่านั้น ก็อาจจะทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมด้วย

5. ใช้เทคนิค อุปกรณ์ หรือวิทยาการอื่น ๆ ประกอบ ถ้าตัวเองยังเป็นอุปกรณ์ไม่พอน่าสนใจควรใช้เทคนิคอื่น ๆ เช่น กลุ่มสัมพันธ์ เกม เล่าเรื่องท่าทางประกอบ หรือใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ บางครั้งอาจเชิญวิทยากรมาบรรยายประกอบด้วย เพื่อให้การสอนน่าสนใจขึ้น

6. ถ้าได้พยายามปรับปรุงการสอนดูแล้วยังไม่ได้ผลควรพิจารณาการให้คะแนนสอบ ว่าในข้อสอบจะมีเนื้อหาจากการสอนหรือการบรรยายโดยผู้สอนมากน้อยเพียงใด ถ้าเพิ่มคะแนนสอบจากเนื้อหาในการบรรยายหรือการสอนมากขึ้น นักเรียนก็อาจจะสนใจมากขึ้นด้วย แต่เทคนิคนี้ควรใช้พร้อม ๆ กับการปรับปรุงการสอน

สมถวิล วิเศษสมบัติ (2528: 265-266) ได้เสนอวิธีการใช้เทคนิคเร้าความสนใจอัน เป็นการสร้างความสนใจในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ไว้ดังนี้

1. การใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน อุปกรณ์การสอนนอกจากเป็น เครื่องมือ
ช่วยให้เกิดการ เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสำหรับผู้เรียนแล้ว ครูยังสามารถใช้อุปกรณ์การสอน
เร้าความสนใจของผู้เรียนได้อีกด้วยไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์การสอนชนิดใดก็ตาม เช่น ภาพ แผนภูมิ
แผ่นป้ายสำลี เป็นต้น
2. การแสดงท่าทางประกอบ เป็นการเร้าความสนใจให้ผู้เรียนติดตาม
บทเรียนได้ดีวิธีหนึ่ง เช่น แสดงท่าทางประกอบการเล่าเรื่อง แสดงท่าทางประกอบขณะสอน
ร้องเพลง เป็นต้น
3. การร้องเพลง ควรเลือกเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับบทเรียน หรือเลือกเพลง
สนุก ๆ ที่ทุกคนร้องได้ ครั้งหนึ่ง ๆ ควรใช้เวลาสั้น ๆ ประมาณ 1-2 นาที อาจใช้การร้องเพลง
ในการนำเข้าสู่บทเรียน หรือสรุปบทเรียนแล้วแต่โอกาสอันเหมาะสม หรือเมื่อผู้สอนเห็นว่า
บรรยากาศในชั้นเรียนเริ่มน่าเบื่อหน่าย ควรให้ผู้เรียนทำท่าทางประกอบด้วย ควรควบคุมเสียงไม่
ให้ดัง เกินขนาดจนรบกวนห้องอื่น ควรให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสร้องและทำท่าทางประกอบง่าย ๆ
ไม่ควรมุ่งฝึกทักษะการร้องเพลงโดยยึดความไพเราะ
4. การเล่าเรื่องสั้น ๆ เรื่องที่เล่าควรเป็น เรื่องขนาดสั้น มีตัวละครเพียง
2-3 ตัว ครูต้องแสดงกิริยาท่าทาง สีหน้า น้ำเสียง ประกอบ เพื่อให้การเล่ามีชีวิตชีวาสนุกสนาน
เมื่อเล่าเรื่องเศร้าก็ต้องทำท่าทางหงอยเหงา เศร้าโศก บทคลกต้องตีหน้าตาย เป็นต้น
5. การตั้งปัญหา โดยให้เกี่ยวข้องกับบทเรียนและเหมาะแก่วัยของผู้เรียน
ต้อง เป็น เรื่องที่อยู่ในความสนใจของผู้เรียนและไม่ยากเกินไป อาจเป็นปัญหาจากอุปกรณ์การสอน
ปัญหาอะไรเอ่ย ปัญหาจากสถานการณ์ที่ตั้งขึ้น หรืออาจให้นักเรียนแสดงบทบาทโดยไม่มีบทพูดแล้ว
ให้นักเรียนทาย เป็นต้น
6. การแสดงบทบาท เช่น ผู้สอนแสดงบทบาทให้นักเรียนดู ผู้สอนฝึกซ้อมนักเรียน
กลุ่มหนึ่งให้แสดงบทบาทตาม เรื่องที่ผู้สอนต้องการให้แสดง เมื่อแสดงบทบาทจบควรอภิปรายแสดง
ความคิดเห็นจากบทบาทที่ได้ดู
7. การเล่นเกม ผู้สอนควรใช้เกมต่าง ๆ มาประกอบการสอน เพื่อให้การเรียน
การสอนน่าสนใจยิ่งขึ้น อาจใช้เกมประกอบการสอนชั้นนำเข้าสู่บทเรียน ชั้นสอน หรือชั้นสรุปบทเรียน
สิ่งสำคัญก็คือ ครูต้องบอกกติกาในการเล่นให้นักเรียน เข้าใจชัดเจน เสียก่อน ตัวอย่างเกมที่อาจนำ
มาใช้ เช่น เกมยี่สิบคำถาม เกมซ่อนน้ำโชค เกมต่อภาพบนแผ่นป้ายสำลี เกมอะไรเอ่ย เกมปิดตา

ต่อภาพ เกมสนุกกับกลุ่มคำ เกมทายปัญหา เกมไชโย เกมชิงชัยว่องไว เกมบอกใบ้ให้จำ เป็นต้น

๘. การสาธิต คือ การสอนหรืออธิบายโดยใช้เครื่องมือหรือวัสดุต่าง ๆ ประกอบ การสาธิตจะได้ผลดี ถ้าผู้สาธิตเตรียมตัวอย่างดี พยายามให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสาธิตนั้น เช่น ผู้เรียนปฏิบัติตอนที่ไม่ง่ายและไม่มีอันตราย ถามปัญหาให้ผู้เรียนคาดการณ์ที่จะเกิดขึ้น ข้อสำคัญคือไม่ควรจะบอกผลที่ได้จากการสาธิตเสียก่อน ช่วงเวลาในการสาธิตต้องไม่นานจนเกินไป และผู้เรียนสามารถเห็นการสาธิตได้โดยทั่วถึง

จากแนวทางการสร้างความสนใจในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ผู้ที่มีส่วนสำคัญในการสร้างความสนใจในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยนั้น มิใช่มีแต่เพียงครูผู้สอนคนเดียวเท่านั้น หากยังต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ หลายประการ อาทิ หนังสือเรียน แผนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน ความร่วมมือของผู้บริหาร โรงเรียนและบุคลากรภายในโรงเรียน ความร่วมมือของชุมชน รวมทั้งตัวนักเรียนเอง ดังนั้น หากจะพัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพโดยการสร้างความสนใจในการเรียนให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนก่อนนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายดังกล่าวอย่างจริงจัง

4. ปัจจัยที่มีผลต่อความสนใจในการเรียน

4.1 ครูผู้สอน

องค์ประกอบที่มีความสำคัญประการหนึ่งในกระบวนการเรียนการสอนก็คือ ครูผู้สอน เพราะครูผู้สอนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ มากมายอันเป็นการควบคุมให้การเรียนการสอนดำเนินไปถึงจุดหมายปลายทางอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด อีกทั้งยังต้องเป็นผู้อบรมบ่มนิสัย สั่งสอน ตักเตือนนักเรียนของตน เพื่อให้เติบโตเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไปอีกด้วย

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525: 171) ได้ให้ความหมายของคำว่า ครู ไว้ว่า "ครู น. ผู้สั่งสอนศิษย์, ผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ (ป. ครู, ครู, ส. ครู)"

นอกจากนี้ ทศตศิโวภิกขุ (2527: 10) ยังได้อธิบายว่า "คำว่า ครู มาจาก คำว่า ครู เป็นคำเดียวกับ คารวะ ซึ่งแผลงเป็น เคารพ แปลว่า ตระหนักหรือซาบซึ้ง คือรู้ได้ด้วยปัญญา"

พระเทพวิสุทธิเมธี (2529: 92) กล่าวว่า "คำว่า ครู เราเรียกกัน มาเพียงแต่ว่าเป็นผู้ควร เคารพหรือมีความหนักที่เป็นเนื้ออยู่เหนือศิระะ เป็นเจ้าเหนืออยู่เหนือศิระะ ทุกคน แต่เดี๋ยวนี้กลายมา เป็นผู้ประกอบวิชาชีพอย่างหนึ่งก็ได้"

ยงค์ ชุ่มจิต (2531: 9) กล่าวว่า "ความหมายของครูโดยทั่วไป หมายถึง ผู้อบรมสั่งสอน ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ เป็นผู้ที่มีความหนักแน่นควรแก่การเคารพบูชา ของศิษย์"

จากคำจำกัดความข้างต้นอาจพอสรุปได้ว่า ครู คือ ผู้ประกอบวิชาชีพอย่างหนึ่ง ทำหน้าที่อบรมสั่งสอน ถ่ายทอดวิชาความรู้ ตลอดจน เป็นแบบอย่างที่ดีงามของศิษย์

การที่บุคคลใดจะเข้ามาประกอบอาชีพครูนั้น มิใช่เป็นสิ่งที่ยากจนเกินไปนัก เพียงแต่มีคุณสมบัติ ความรู้และความสามารถผ่านเกณฑ์ตามที่หน่วยงานต้องการครูกำหนดก็สามารถเข้าประกอบวิชาชีพครูได้ แต่การ เป็นครูที่ดีนั้นมิใช่เป็นได้ง่าย ๆ ในเรื่องนี้ได้มีผู้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะของครูที่ดีไว้หลายท่าน ดังนี้

พระราชันนทมนี (2525: 3-4) ได้เน้นหลักคำสอนของพระพุทธเจ้ามา อรรถาธิบายถึงคุณธรรมของครูไว้พอสรุปได้ ดังนี้

1. บิยะหรือปิโย คือ การทำตนให้เป็นคนน่ารักของศิษย์ การที่จะทำตน ให้เป็นคนน่ารักจะต้อง

- มีเมตตา รักเด็กมากกว่ารักตัว
- มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส
- ให้ความสนิทสนมกับศิษย์
- พูดจาอ่อนหวานสมานใจ
- เอาใจใส่อบรมสั่งสอนให้ศิษย์เกิดความรู้
- เป็นเพื่อนเด็กในสนามกีฬา เป็นครูในห้องเรียน
- เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ เมื่อเด็กเป็นทุกข์ คอยปลอบโยนให้กำลังใจ

2. ครู (ครูโก) คือ การเป็นคนหนักแน่น เป็นครูจริง ๆ ทำตนให้เป็นแบบอย่างแก่เด็กในทางสร้างสรรค์จริง ๆ มีใจสงบ มีเหตุผล ไม่ใจร้อน ไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์ เป็นคนหนักแน่นประดุจหิน ไม่เบาเหมือนนุ่น เป็นคนเสมอต้นเสมอปลายทุกกรณี

3. ภาวนีโย คือ เป็นผู้อบรมตนให้เจริญ สนใจในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เป็นคนสายตายาวมองการณ์ไกล เปิดใจรับความรู้ความเข้าใจอยู่เสมอ ไม่ลำหลังใคร เป็นครูเวลาสอนเด็ก เป็นนักเรียนเมื่อมีเวลาว่าง เป็นนักสากลนียม ถือศาสนา เป็นหลักใจ ออย่าเป็นคนมีความเห็นผิด เชื่อกฎแห่งกรรมว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว มีการควบคุมกายวาจาด้วยศีล ควบคุมจิตด้วยสมาธิ ควบคุมความเห็นด้วยปัญญา จึงจะเอาตัวรอดปลอดภัย

4. วัตตา คือ เป็นคนเคารพระเบียบแบบแผน เป็นคนมีระเบียบในการแต่งกาย มีระเบียบตั้งแต่หัวถึงเท้า ผมต้องแต่งให้เรียบร้อย...ให้เด็กเห็นว่าครูเป็นผู้มีระเบียบแบบแผน ช่วยกันทำโรงเรียนให้สะอาด

5. วนักขโม คือ เป็นผู้มีความอดทนต่อสิ่งที่มากระทบ ปกติเด็กย่อมมีความซุกซนตามธรรมชาติ นำรำคาญ ครูจักรำคาญไม่ได้ เบื่อไม่ได้ ซอใจไม่ซอใจก็ต้องทำทั้งนั้น จึงต้องอดทนเป็นพิเศษ

6. คัมภรังกถักัดตา คือ การเป็นผู้เข้าใจหลักการสอนวิชาอะไรควรสอน อย่างไรเด็กจึงจะเข้าใจ ของยากต้องทำให้ง่าย ของลึกลับต้องทำให้เห็น ของไม่เห็นต้องทำให้เห็นชัด เจนแจ่มแจ้ง สอนตั้งแต่สิ่งที่รู้แล้วไปหาสิ่งที่ยังไม่รู้ ง่ายไปหายาก คำไปหาสูง เป็นต้น

7. โนจัญฐาน นิโยชะเย คือ การไม่ชักนำศิษย์ไปในทางที่ต่ำทราม สิ่งใดเป็นความเสื่อมโทรมทางใจ ไม่ควรชักนำไปในทางนั้น ครูไม่ควรประพฤตีสั่งที่ต่ำทราม ให้เด็กเห็น ครูควรหลีกเลี่ยงอบายมุขทั้งปวง

พนัส หันนาคินทร์ (2528: 298) กล่าวถึง ลักษณะของครูที่ดีในทัศนะของนักเรียนไว้ดังนี้

1. รู้จักให้ความร่วมมือกับนักเรียน อุทิศเวลาให้แก่นักเรียน ไม่ทำตัวเป็นนาย ไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์ รู้จักยอมรับผิดไม่ว่าจะเป็น เรื่องที่สอนหรือการกระทำ

2. มีความเมตตาปราณี รู้จักเกรงใจนักเรียน ให้ความเป็นกันเองในขอบเขตที่พอเหมาะพอควร มีความเป็นมิตรและความจริงใจต่อนักเรียน

3. อดทนต่อความรบกวน ไม่ย่อท้อต่อการอบรมสั่งสอนศิษย์ ใจกว้าง
รับฟังความคิดเห็นของนักเรียน มีความคิดเป็นของตนเอง มองโลกในแง่ดี
4. มีความสนใจในวงกว้าง รอบรู้ ศึกษาหาความรู้ด้านต่าง ๆ อยู่
เสมอ รู้จักพลิกแพลงดัดแปลงการสอนให้เหมาะสมแก่เวลาและบทเรียน
5. มีรูปร่างหน้าตาดี มีจรรยาบรรณดี มีระเบียบวินัย เว้นจาก
อบายมุขต่าง ๆ แต่งกายเรียบร้อย มีสุขภาพดีทั้งทางกายและทางจิต
6. มีความยุติธรรม ซื่อสัตย์ ไม่คุ้มค้ำหรืออาฆาตนักเรียน ไม่นำเรื่อง
ส่วนตัวเข้ามาปะปนกับการพิจารณาในเรื่องการให้คะแนนสอบ มีจิตใจสูง
7. มีอารมณ์ขันร่าเริง แจ่มใส มีน้ำใจนักกีฬา มีธรรมประจำใจ
8. มีความคงเส้นคงวาในการประพฤติปฏิบัติต่อนักเรียน ไม่ยอมให้
อิทธิพลอื่น ๆ มาทำลายหรือก่อให้เกิดความลำเอียง รู้จักรับผิดชอบ
9. สนใจและเข้าใจในปัญหาของนักเรียน เอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของ
นักเรียน
10. รู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาว ไม่เถรตรงเกินไป
11. รู้จักยกย่องนักเรียนในโอกาสอันควร ไม่ดูแคลนนักเรียน
12. มีความสามารถในการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่นักเรียน รู้จัก
การพูดให้กำลังใจ และส่งเสริมความก้าวหน้าของนักเรียน ไม่ซ้ำเติมเมื่อนักเรียนพลาด รู้จัก
การส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้สติปัญญา

โกรนุช ศิริพูล (2531: 32-34) ได้กล่าวถึง คุณสมบัติพื้นฐานของครู
ที่ดีไว้ดังนี้

1. มีความรู้ดี ครูต้องไม่หาความรู้ที่ถูกต้องไว้ตลอดเวลา หนทางที่ครู
จะแสวงหาความรู้ให้แก่ตนนั้น ในสังคมปัจจุบันมีอยู่มากมายหลายแหล่ง หลายสถานที่ ซึ่งครู
สามารถเลือกศึกษาได้ตามความเหมาะสมแก่อัธยาศัยของตน ในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา
ครูอาจารย์มักจะใช้เวลาว่างระหว่างปิดภาคเรียน ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ด้วยการเข้ารับการ
อบรมวิชาใดวิชาหนึ่ง ซึ่งเสริมวิชาความรู้ที่ทำการสอนอยู่ หรือขยายความรู้ที่สอนอยู่ให้กว้างขวาง
ลึกซึ้งยิ่งขึ้น และได้ประกาศนียบัตรรับรองคุณภาพทางวิชาการที่เข้ารับการอบรมนั้น ๆ นอกจาก

ความรู้ที่กว้างขวางแล้วก็จะต้องมีความแม่นยำในความรู้นั้นสามารถถ่ายทอดไปสู่ศิษย์ให้เข้าใจแจ่มแจ้งได้ จะใช้วิธีสอนแบบใดก็ได้ที่ศิษย์จะบังเกิดความเข้าใจได้ ครูที่มีความรู้ดี มีความเฉลียวฉลาด ย่อมจะชักจูงให้ศิษย์ของตนมีความรอบรู้เฉลียวฉลาดตามไปด้วย

2. มีคุณธรรมและวัฒนธรรม โดยสามัญสำนึกของบุคคลทั่วไป ยกย่องว่าครูจะต้องเป็นผู้ยึดมั่นอยู่ในคุณธรรม ประพฤติปฏิบัติตนแต่ในทางที่เที่ยง เป็นแม่แบบที่ดีของศิษย์ในทุก ๆ ด้าน เป็นค่านิยมที่สืบทอดกันมาช้านานสำหรับผู้ที่เป็นครู จริยธรรมที่ครูควรประพฤติปฏิบัติ นั้นมีอยู่มากมาย อย่างน้อยที่สุดครูก็ควรมีหิริโอตัมปะเป็นธรรมะที่เดือนสติเดือนใจ ควบคุมกิเลสทั้งหลายซึ่งจะบังเกิดขึ้นแก่ตน นอกจากนั้นจะต้องเป็นผู้มีวัฒนธรรมอันดีงาม ถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมไปสู่ศิษย์ อันได้แก่ การดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาติ ทั้งในด้านการแต่งกาย การแสดงความเคารพ การใช้ถ้อยคำด้วยภาษาไทยที่ถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะ และสนับสนุนกิจกรรมเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ตลอดจนการยึดมั่นอยู่ในค่านิยมพื้นฐานของคนไทย

3. มีสมรรถภาพในการปรับตน สถานการณ์ของโลกปัจจุบัน เป็นที่รับรู้กันว่า โลกได้เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทุกวัน นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้เกิดขึ้นเรื่อย ๆ ประชาชนในประเทศที่ด้อยพัฒนา หรือกำลังจะพัฒนา หรือแม้แต่พัฒนาแล้ว จะต้องพยายามปรับตนให้รู้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลง และความก้าวหน้าต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ครูในฐานะประชาชนคนหนึ่งของสังคม ก็จะต้องพยายามปรับตนให้ทันกับความเจริญดังกล่าว อย่างมีวิจารณญาณ

4. มีอุดมการณ์ประชาธิปไตย พฤติกรรมในห้องเรียนของครู ส่วนใหญ่มักจะมีลักษณะโน้มเอียงไปทางอัตตาธิปไตย หรือที่เรียกกันว่าเป็นเผด็จการ และเป็นผู้พิพากษา (ศาลเดี่ยว) อยู่ตลอดเวลา ครูอาจารย์จึงจำเป็นต้องฝึกฝนตนเองให้มีน้ำใจกว้างขวาง รับฟังความคิดเห็นของศิษย์ เพื่อนครู และผู้ปกครอง ใช้วิธีการทางประชาธิปไตยในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยให้แก่ศิษย์ ครูและศิษย์ต่างยอมรับความสามารถซึ่งกันและกัน ผู้เป็นครูอาจารย์จะต้องสนใจศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย และความแตกต่างในวิธีการ เนื้อหา (รูปแบบและเนื้อหา) ในระบอบประชาธิปไตยของประเทศในกลุ่มสังคมนิยม สังคมนิยมคอมมิวนิสต์ และประเทศในโลกเสรี ซึ่งต่างก็ใช้หลักการประชาธิปไตยเช่นกัน แต่มีวิธีการที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะประเทศไทยของ

เรา มีการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข หากครูไม่มีความเข้าใจในเรื่องของประชาธิปไตยดังกล่าว ครูก็ย่อมปฏิบัติตนและดำเนินการเรียนการสอนตามรูปแบบของประชาธิปไตยไม่ได้ ไม่สามารถหล่อหลอมศิษย์ให้ดำเนินชีวิตตามวิถีทางประชาธิปไตยที่ถูกต้องได้

ครูที่มีอุดมการณ์ประชาธิปไตย ย่อมจะมีสิ่งอื่น ๆ ที่ตั้งงาม อันเป็นกติกากฎของประชาธิปไตยติดตามมาปลูกฝังให้แก่ศิษย์ด้วย เช่น

- ความมีระเบียบวินัย
- ความยุติธรรม หรือความเป็นธรรม
- ความสำนึกในหน้าที่
- ความมีเหตุผล รู้แพ้ รู้ชนะ
- ความมีน้ำใจกว้างขวาง ยอมรับฟังความคิดเห็นของศิษย์ และของผู้อื่น
- ช่วยขจัดอคติลัทธิ อำนาจมืด ที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม ความไม่เสมอภาคทั้งปวง
- รู้จักใช้สิทธิในทางที่ถูกต้องที่ควร
- เคารพต่อกฎหมาย อันเป็นกติกากฎของสังคมและของชาติ

ฯลฯ

คุณลักษณะของครูผู้สอนวิชาภาษาไทย

สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์ทรัพย์ (2523: 40-43)

กล่าวถึง คุณลักษณะของครูภาษาไทยไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. ครูภาษาไทยควรเป็นผู้ที่มีความรู้ทางภาษาไทยเป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความรู้เป็นอย่างดีในเรื่องที่จะสอน
2. ครูภาษาไทยมีความรู้เกี่ยวกับวิทยาการในสาขาวิชาอื่น ๆ ตลอดจนจนความรู้รอบตัวอย่างกว้างขวาง
3. ครูภาษาไทยควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถพิเศษ เช่น สามารถร้องเพลง เล่นดนตรี ฟ้อนรำ ขับเสภา หรือสามารถนำเกมการเล่นต่าง ๆ ได้
4. ครูภาษาไทยควรเป็นผู้ที่หมั่นปรับปรุงตนเองให้เป็นผู้ที่มีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ เป็นผู้ที่ไม่รู้รู้ใคร่เรียน สามารถทำการวิจัยต่าง ๆ ได้

5. ครูภาษาไทยควรเป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้ภาษาไทยได้ดี คือ ใช้ภาษาได้ถูกต้องตามกาลเทศะต่าง ๆ เป็นตัวอย่างที่ดีของนักเรียนในด้านการใช้ภาษา
6. ครูภาษาไทยจะต้องเป็นผู้ที่มีความรัก ความพอใจและศรัทธาในอาชีพครู
7. มีวิธีการสอนที่ดี พยายามสอนด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ในการเรียนในรูปแบบที่แปลก ๆ กันออกไป
8. ครูภาษาไทยควรเป็นผู้ที่เข้าใจหลักจิตวิทยา เข้าใจลักษณะธรรมชาติและความต้องการของเด็กวัยรุ่น
9. ครูภาษาไทยควรเป็นผู้ที่รู้แหล่งวิทยากรดี ทั้งที่เป็นบุคคล สถาบัน และที่เป็น เอกสาร และนำแหล่งวิทยากรเหล่านั้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนภาษาไทย
10. ครูภาษาไทยควร เป็นผู้ที่มีหน้าตาขี้มำมแจ่มใส มีอารมณ์ดี โอบอปราศรัย เป็นกันเองกับเด็กดี
11. ครูภาษาไทยควรเป็นผู้ที่มีความขยันขันแข็ง มานะอดทน ขยันเตรียมการสอน
12. ครูภาษาไทยควรเป็นคนที่จิตใจกว้างขวาง เป็นนักประชาธิปไตย มีเหตุผล
13. ครูภาษาไทยที่ดีควรมีความสามารถในการแสดง สามารถแสดงบทบาทเล่นละคร ร้องเพลง ฟ้อนรำ หรือร่วมแสดงการเล่นต่าง ๆ ได้
14. ครูภาษาไทยที่ดีต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถแสดงออกซึ่งความคิดและอารมณ์ เพื่อเราให้นักเรียนเกิดปฏิกิริยาทางอารมณ์ขึ้น ในขณะที่อ่านหนังสือ บทประพันธ์ หรือแบบเรียนวรรณคดี
15. ครูภาษาไทยควรเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ชอบคิด ชอบจัดกิจกรรมแปลก ๆ ใหม่ ๆ เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนภาษาไทยมีประสิทธิภาพดีขึ้น
16. ครูภาษาไทยควรเป็นผู้ที่มีบุคลิกลักษณะดี แต่งกายสะอาดเรียบร้อย ตามสมัยนิยม มีท่าทางดี มีความสามารถในการพูด และวางคนดี

17. ครูภาษาไทยควร เป็นคนที่มีความเป็นตัวของตัวเอง เคารพในหลักการ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ควรดำรงตนเป็นนักวิชาการ ไม่เอนเอียงหรือหวั่นไหวไปตามสมัยนิยม

18. ครูภาษาไทยควรหมั่นประชุมกัน เป็นเนืองนิตย์ เพื่อช่วยกันปรับปรุง การสอนภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

19. ครูภาษาไทยเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี สามารถเข้ากับผู้อื่นได้ดี ทั้งใน ระดับครู นักเรียน ผู้ปกครอง และประชาชนอื่น ๆ

20. เป็นผู้มีจิตใจเข้มแข็ง กล้าหาญ เด็ดเดี่ยว ไม่ย่อท้อต่องานหนัก และการดูหมิ่นจากบุคคลอื่น ในขณะเดียวกันก็มีความสามารถในอันที่จะเสนอความคิดที่มีค่ากับ บุคคลอื่น และประชาสัมพันธ์ในด้านที่จะช่วยกันรับผิดชอบ และทำนุบำรุงภาษาไทยไว้เพื่อเป็น เอกลักษณ์ของไทยสืบไป

นอกจากนี้ ศรีสุดา จรรย์กุล (2525: 19-23) ยังได้กล่าวถึงลักษณะของ ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยไว้ ดังนี้

1. งานในหน้าที่ เป็นงานในหน้าที่ซึ่งครูภาษาไทยควรปฏิบัติดังนี้

ก. งานการสอน ครูภาษาไทยควรปฏิบัติตนเกี่ยวกับงานสอน

ต่อไปนี้

1. สอนและเตรียมการสอน
2. ตรวจสอบดูทำงานของนักเรียน
3. จัดสรรตำราและเอกสาร เพื่อใช้ประกอบการสอน
4. จัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศส่งเสริมการเรียน
5. จัดทำ ใ้ และรักษาอุปกรณ์การสอน
6. จัดเก็บ เอกสารและอุปกรณ์การสอน เข้าหมวดหมู่
7. จัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียน การสอนภาษาไทย
8. สอนซ่อม เสริมให้แก่เด็กที่เรียนอ่อนหรือมีเวลาเรียนน้อย

ข. ทักษะในการสอนภาษาไทย ครูภาษาไทยควรมีทักษะการสอนภาษาไทยในด้านต่อไปนี้

1. ถ่ายทอดความรู้ได้ดี
2. พูดเสียงชัดเจน ฟังเข้าใจง่าย
3. ออกคำสั่ง อธิบาย ชี้แจงได้ชัดเจน แจ่มแจ้ง
4. มีศิลปะในการจูงใจ
5. จัดระเบียบและลำดับเนื้อหาวิชาที่จะสอนได้ดี
6. สร้างบรรยากาศให้เป็นกันเองกับผู้เรียน
7. แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างฉลาด
8. ตั้งคำถามให้นักเรียนเกิดความคิด
9. ตอบคำถามนักเรียนได้อย่างเหมาะสม แจ่มแจ้ง ชัดเจน
10. ใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ และดัดแปลงให้เหมาะสมกับวิชา
11. สรุปบทเรียนได้ชัดเจน

ค. ทักษะในด้านความรู้และการใช้ภาษาไทย ครูภาษาไทยควรมีทักษะในด้านความรู้และการใช้ภาษาไทยดังต่อไปนี้

1. ใช้ภาษาไทยได้ดีทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน
2. ใช้ภาษาพูดและเขียนได้ถูกต้องตามกาลเทศะ และบุคคล
3. ใช้ภาษาในการสื่อความหมายได้อย่างเหมาะสมชัดเจน
4. รู้จักลักษณะและโครงสร้างพื้นฐานของภาษาไทย
5. ติดตามความเคลื่อนไหวและความเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยอยู่เสมอ
6. ค้นคว้าและมีความเข้าใจวรรณคดีไทยดี
7. เข้าใจเนื้อเรื่องที่มีในแบบเรียนอย่างละเอียด และรู้เรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย
8. ใช้พจนานุกรมเป็นทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
9. สามารถใช้แหล่งวิชาการทางภาษาได้

10. เขียนเรียงความร้อยแก้วและย่อความได้เป็นอย่างดี
11. พูดและฟังภาษาท้องถิ่นได้บ้าง
12. มีความสามารถพิเศษ เช่น ฟ้อนรำ ขับร้อง เล่นละคร แต่งเพลง เขียนบทโทรทัศน์ ฯลฯ (อาจมีความสามารถอย่างเดียวหรือหลายอย่างก็ได้)

2. การรู้จักตนเอง

นอกจากการสอนแล้ว การรู้จักตนเองและการปรับปรุงบุคลิกภาพก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้นครูควรมีคุณสมบัติในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ก. มนุษยสัมพันธ์ การทำงานของครูภาษาไทยจะสำเร็จได้เพราะมีมนุษยสัมพันธ์ดี ซึ่งมีลักษณะดังนี้คือ

1. ให้เกียรติและไม่ดูถูกผู้อื่น
2. ช่วยเหลือเพื่อนครู นักเรียนและผู้อื่นด้วยความเห็นอกเห็นใจ
3. ร่วมงานกับผู้อื่นด้วยความพอใจ
4. ประชุมกับครูในสาขาวิชาชีพเพื่อสอนให้สัมพันธ์กัน
5. ประชุมร่วมกับครูภาษาไทยจากโรงเรียนอื่น เพื่อช่วยเหลือและให้บริการที่จำเป็น
6. ติดต่อกับผู้ปกครองและชุมชน
7. ร่วมกิจกรรมของชุมชน

ข. บุคลิกภาพ บุคลิกภาพของครูภาษาไทยมีส่วนสำคัญต่ออาชีพครูในด้านความเชื่อ ศรัทธา และความเคารพนับถือที่ศิษย์พึงมีให้กับครู บุคลิกภาพที่จำเป็นของครูภาษาไทยมีดังต่อไปนี้

1. ขยันและกระตือรือร้นในการสอนและปรับปรุงการสอน
2. รักและศรัทธาในอาชีพครูและวิชาภาษาไทย
3. เป็นตัวอย่างที่ดีของนักเรียนและชุมชนในด้านการใช้ภาษาไทยและการวางตน

4. ตรงต่อเวลา
5. มีเหตุผล
6. ทำงานอย่างมีจุดมุ่งหมาย
7. มีความคิดริเริ่ม
8. มั่นใจในตนเอง

ค. การปกครองชั้นเรียน ถ้าครูปกครองชั้นเรียนให้เป็นระเบียบ

ได้ การดำเนินการสอนย่อมบรรลุวัตถุประสงค์ ครูสอนภาษาไทยจึงมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ควบคุมชั้นเรียน และปกครองนักเรียนให้มีวินัย
2. ทำหน้าที่ครู โขมรุม

ง. การแสวงหาความรู้ ครูสอนภาษาไทยควรเป็นผู้มีความ

กระตือรือร้น และไม่หาความรู้อยู่เสมอ วิธีแสวงหาความรู้ของครูมีดังต่อไปนี้

1. ศึกษาหาความรู้จากตำราและแหล่งวิทยาการต่าง ๆ
2. เข้าประชุมและรับการอบรมทางด้านวิชาภาษาไทย
3. ศึกษาต่อหรือเรียนบางวิชาที่จำเป็น
4. ศึกษาค้นคว้าด้วยการทำวิจัยหรือเขียนตำรา

3. หลักในการประกอบอาชีพ

นอกจากจะรู้จักงานในหน้าที่และรู้จักตนเองแล้ว ครูภาษาไทยพึงมี

หลักในการประกอบอาชีพดังต่อไปนี้

1. ครูควรเป็นคนดี มีความรู้ดี และมีความสามารถที่จะถ่ายทอด

ความรู้ได้

2. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ครูจะต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นหลายฝ่าย

ด้วยกัน บุคคลที่ครูจะต้องทำงานร่วมด้วยคือ

1. นักเรียนซึ่งครูจะไม่เพียงแต่สอนวิชาเท่านั้น ยังต้อง

กล่อมเกลาจิตใจเด็กด้วย ครูจึงต้องรู้จักสร้างความสัมพันธ์ฉันครูกับศิษย์ให้นักเรียนนับถืออย่าง

จริงใจ

2. มีความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนครู เพื่อนงานสอนส่วนรวมจะได้ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครอง ครูกับผู้ปกครอง มีหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันคือ พัฒนาเด็กให้เจริญเติบโตและสำเร็จการศึกษา ความรับผิดชอบของทั้งสองฝ่ายจึงต้องประสานและกลมกลืนกัน ซึ่งจะเป็นไปได้ดีเพียงไรขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้ปกครอง

4. สัมพันธภาพกับบุคคลอื่น เช่น บุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือโรงเรียน ถ้ามีสัมพันธภาพที่ดีก็จะเป็นส่วนให้โรงเรียนเจริญได้ทางหนึ่งเหมือนกัน

นอกจากครูผู้สอนจะต้องมีคุณลักษณะต่าง ๆ ดังที่กล่าวแล้วนั้น ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกครั้ง ครูผู้สอนก็ควรมีทักษะหรือวิธีการที่จะสร้างความสนใจของนักเรียนตั้งแต่เริ่มต้นการสอน ระหว่างดำเนินการสอน และจบจบการสอน สืบเนื่องกันไปไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน

ชาญชัย อินทรประวัติ (2522: 41-42) ได้เสนอวิธีที่ครูผู้สอนจะสร้างความสนใจของนักเรียนไว้ดังนี้

1. การเคลื่อนไหวของผู้สอนขณะที่กำลังทำการสอน การเคลื่อนไหวของผู้สอนที่เหมาะสมแทนที่จะยืนหรือนั่งอยู่ ณ ตำแหน่งเดียว จะทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย เพราะเขาจะได้ไม่เพ่งความสนใจไปที่จุด ๆ เดียวตลอดเวลา

2. การใช้ท่าทางประกอบการสอน ครูควรฝึกใช้ท่าทาง และอากัปกริยา โดยการเคลื่อนไหวศีรษะ แขน มือ หรือการแสดงออกของสีหน้า การใช้สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ อาจช่วยลดการหุดของครูให้น้อยลง และช่วยให้การพูดไม่เคอะเขิน ทำให้การสอนกลมกลืนเข้าใจง่าย สิ่งที่ครูจะต้องระวังก็คือ อย่าใช้ท่าทางหนึ่งท่าทางใดจนติดเป็นนิสัย และจะต้องใช้เป็นประจำ เพราะหากเป็นเช่นนั้น แทนที่นักเรียนจะไม่เบื่อหน่ายต่อการไม่แสดงท่าทางของครู เขาก็ต้องไปเบื่อการแสดงท่าทางของครูที่ซ้ำซากทำเดียวของครูอีก

3. การใช้ถ้อยคำหรือน้ำเสียง ผู้สอนที่พูดโดยมีคำประกอบที่ไม่มี ความหมายจนมากจนเกินไป หรือใช้น้ำเสียงราบเรียบในระดับเดียวกันตลอด จะทำให้เกิดความเบื่อหน่ายแก่นักเรียนได้โดยง่าย ดังนั้นควรฝึกใช้ถ้อยคำให้มีความหมายชัดเจนรัดกุมมีจินตนาการแฝงอยู่ มีคำประกอบที่น่าสนใจและใช้เสียงที่มีเสียงสูง-ต่ำที่ชวนฟังด้วย

4. การเน้นจุดสำคัญ ถ้าหากครูพูดเรื่อยไป นักเรียนก็จะฟังเรื่อยไป โดยไม่ได้เฉลียวใจคิดว่าตรงไหนที่เป็นจุดสำคัญของการสอน ทั่ว ๆ ไปแล้วก็เหมือนกันไปหมด: ทุกชั่วโมง เมื่อเป็นเช่นนั้นก็จะเกิดความเบื่อหน่ายได้ง่าย ดังนั้นครูควรจะมีการเน้นคำพูด สำเนียง จังหวะ หรือใช้ท่าทางประกอบ เพื่อเป็นการเน้นให้นักเรียนได้รู้ว่า ตรงไหนคือจุด สำคัญของเรื่อง

5. การเว้นระยะ การหยุดพูดในจังหวะที่เหมาะสมนี้ เป็นการเข้าใจ ให้ผู้ฟังมีความกระตือรือร้นที่จะฟังมากขึ้น ในการสอนของครูก็เช่นเดียวกัน ถ้าครูมีการเว้นระยะ การพูดที่เหมาะสม นอกจากจะเป็นการเร้าให้ใจนักเรียนสนใจที่จะฟังแล้ว ยังเป็นการ เปิดโอกาส ให้นักเรียนได้ใช้ความเจียรเพื่อคิดคล้อยตามไปกับเรอีกด้วย

ศรีสุตา จรรย์กุล (2525: 28-31) ได้เสนอแนวทางปฏิบัติของครูเพื่อ สร้างความสนใจแก่ผู้เรียนดังนี้

1. ทักษะการใช้กิริยาท่าทางประกอบการสอน กิริยาท่าทางเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ บุคลิกภาพหมายถึงสิ่งที่เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคล เช่น ร่างกาย จิตใจ นิสัย อารมณ์ การแต่งกาย วาจา กิริยาท่าทาง ฯลฯ บุคลิกภาพที่ดีเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครูเพราะช่วย ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนและเป็นแม่พิมพ์ให้แก่เยาวชน

กิริยาท่าทางประกอบการสอนที่ครูควรจะมีคือ

- ก. การ เคลื่อนไหวและการเปลี่ยนอิริยาบถ
- ข. การใช้มือและแขน
- ค. การแสดงออกทางสีหน้า สายตา
- ง. การทรงตัวและการวางท่าทาง
- จ. การแต่งกาย

2. ทักษะการใช้วาจาและน้ำเสียง การใช้วาจาและน้ำเสียงเป็นสิ่ง ที่ต้องฝึก ครูภาษาไทยควรใช้เสียงดังพอฟังชัด เจน ออกเสียง ร ล และควมกล้ำได้ถูกต้อง เพื่อ เป็นแบบอย่างแก่นักเรียน น้ำเสียงไม่ราบเรียบเกินไป มีเสียงสูงต่ำตามเนื้อหาที่สอน เน้นเสียง หอสมควร ใช้คำสุภาพ นุ่มนวลไพเราะ ใช้ภาษาพูดกับนักเรียนได้เหมาะสม ใช้ถ้อยคำถูกต้อง ตามความนิยม ฯลฯ วาจาและน้ำเสียงในการสอนมีความสำคัญมาก เพราะทำให้การสื่อ ความหมายได้ผล

3. ทักษะการใช้คำถาม การใช้คำถามมีความจำเป็นต่อการเรียนการสอนมาก เพราะจุดมุ่งหมายของการศึกษาปัจจุบัน ต้องการให้นักเรียน คิดเป็น และแก้ปัญหาเป็น ในการที่จะให้บรรลุจุดประสงค์ดังกล่าว ผู้สอนย่อมต้องมีวิธีการสอนหลายอย่าง กลวิธีอย่างหนึ่งคือ การใช้คำถาม ซึ่งครูผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาลักษณะของคำถามต่าง ๆ ตลอดจนฝึกฝนการใช้คำถามให้คล่องแคล่ว ประเภทของคำถามเหล่านั้นได้แก่

ก. คำถามที่ใช้ความคิดพื้นฐาน เป็นคำถามง่าย ๆ ได้แก่ คำถามที่ถามความจำ ถามการสังเกต

ข. คำถามเพื่อการคิดค้น เป็นคำถามที่มีขั้นตอนความคิดซับซ้อน ขึ้นกว่าความคิดพื้นฐาน ได้แก่ คำถามความเข้าใจ การนำไปใช้ การเปรียบเทียบ การถามเหตุและผล การถามเพื่อสรุปหลักการ

ค. คำถามที่ขยายความคิด เป็นคำถามที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เพราะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดส่วนตัวมากที่สุด คำถามประเภทนี้ได้แก่ คำถามชิงคาดคะเน คำถามเพื่อสนองการวางแผน คำถามเพื่อให้วิจารณ์ คำถามเพื่อประเมินค่า

4. ทักษะการเสริมกำลังใจ การเสริมกำลังใจเป็นกลวิธีการสอนวิธีหนึ่งที่ครูภาษาไทยควรฝึกฝนจนเกิดทักษะ เพราะกลวิธีการสอนนี้จะช่วยนักเรียนที่ขาดความมั่นใจในตัวเองให้เกิดความเชื่อมั่น เกิดความกล้าที่จะตอบคำถาม ที่จะแสดงความคิดเห็นกับครู การเสริมกำลังใจนั้นได้แก่ การให้คำชมเชย การให้รางวัลและสัญลักษณ์ต่าง ๆ การให้กำลังใจจากท่าทาง เช่น ยิ้ม ประนมมือ ฯลฯ การให้นักเรียนเห็นความก้าวหน้าในการเรียนของตนเอง เป็นต้น

5. ทักษะการใช้สื่อการสอน การใช้สื่อการสอนช่วยให้นักเรียนรู้ภาษาไทยได้ดีขึ้น เพราะสื่อการสอนเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการเรียนการสอนภาษาไทย เพราะช่วยแปลงนามธรรมให้เป็นรูปธรรม และเป็นจุดรวมความสนใจและให้ความเป็นจริงต่อการเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิด มองเห็นความสัมพันธ์ของเรื่องราวหรือสิ่งที่จะเรียนรู้ได้ถูกต้องและสามารถจำเรื่องที่เรียนไปแล้วได้นาน ดังนั้นทักษะการใช้สื่อการสอนก็เป็นทักษะหนึ่งที่ครูพึงมี ครูควรฝึกการใช้สื่อการสอนและนำมาใช้ประกอบการสอนภาษาไทยได้ทุกขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน และขั้นสรุปบทเรียน ซึ่งแต่ละขั้นตอนนั้น จะมีวิธีการใช้ที่แตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสมของขั้นนั้น ๆ

6. ทักษะการอธิบาย ทักษะการอธิบายเป็นทักษะที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของการเรียนการสอนภาษาไทย การอธิบายที่มีประสิทธิภาพย่อมประกอบด้วย

1. การจัดลำดับ เรื่องที่จะอธิบาย จะต้องวางโครงเรื่องที่จะอธิบายไว้ตั้งแต่ต้นจนจบ เช่น ตอนใดควรย้ำหรือเน้น หรือมีการสรุปเป็นช่วง ๆ
2. การอธิบาย จะต้องคำนึงถึง ระดับเสียง การเว้นระยะ ความเร็ว ถ้าข้อความใดง่ายก็ควรอธิบายอย่างรวดเร็ว แต่ถ้าข้อความนั้นยาก ก็ควรอธิบายให้ช้าและชัดเจน
3. ต้องรู้ระดับของผู้ฟัง เพื่อจะได้ใช้คำอธิบายและภาษาไทยเหมาะสม
4. บุคลิกภาพของผู้อธิบาย เป็นผู้มีความรู้ดี มีความเชื่อมั่นต่อสิ่งที่จะอธิบาย

จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าครูผู้สอน เป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่จะสร้างความสนใจในการเรียนให้แก่นักเรียน เพื่อดำเนินการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพตรงตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้

4.2 เพื่อนนักเรียน

เพื่อนนักเรียนนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ในการที่จะสร้างความสนใจในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน เพราะหากนักเรียนส่วนใหญ่ภายในห้องเรียนเกิดความสนใจในการเรียนแล้ว ย่อมทำให้บรรยากาศในการเรียนสนุก ทำให้นักเรียนที่ไม่มี ความสนใจหรือเบื่อหน่ายการเรียนเกิดความสนใจในการเรียนขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นวัยที่ต้องการรวมกลุ่มกับเพื่อน ต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ดังที่ สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์ทรัพย์ (๒๕๒๓: ๔๙) ที่กล่าวว่า "เด็กวัยรุ่น เป็นวัยที่ต้องการ เป็นที่ยอมรับของบุคคลโดยทั่วไปทั้งเพื่อนฝูงในวัยเดียวกันและผู้ใหญ่ ความรู้สึกที่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มและ เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม เป็นสิ่งที่สำคัญมาก เด็กในวัยนี้จึงนิยมทำตามเพื่อนทั้งในด้านการแต่งกาย ภาษาพูด การวางตน แม้แต่การหักม่อนหย่อนใจ"

พรณี ช.เจนจิต (๒๕๒๘: ๑๔๗-๑๔๘) ได้กล่าวถึงลักษณะทางสังคมของเด็กะดับมัธยมศึกษาตอนต้น ไว้ดังนี้

1. เด็กปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มยิ่งกว่าการปฏิบัติตามพ่อแม่ จึงเป็นวัยที่มีข้อขัดแย้งกับผู้ใหญ่อยู่เสมอ
2. เป็นวัยที่ขาดความมั่นใจ จึงมักจะทำอะไรคล้าย ๆ กับกลุ่ม เพื่อให้เป็นที่ยอมรับ เช่น การแต่งกาย การแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ
3. วัยนี้เป็นวัยที่กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลอย่างยิ่ง จะไว้วางใจเพื่อนยิ่งกว่าพ่อแม่
4. เด็กผู้หญิงมีพัฒนาการทางสังคมเร็วกว่าเด็กชาย

ประติพันธ์ อุปรมัย (2527: 131) กล่าวว่า "กลุ่มเพื่อนเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความคิด ทศนคติ และพฤติกรรมของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนที่อยู่ในระยะวัยรุ่น เนื่องจากเด็กวัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการการยอมรับจากกลุ่มมากเป็นพิเศษ และการทำตัวกลุ่มเป็นหนทางหนึ่งที่จะได้รับการยอมรับจากเพื่อน"

สำหรับในการจัดกิจกรรมการสอนนั้น หากครูผู้สอนตระหนักถึงความสำคัญของกลุ่มเพื่อนโดยจัดกิจกรรมการสอนให้เด็กได้รู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ได้รับการยอมรับนับถือ ก็จะสามารถสร้างความสนใจในการเรียนให้แก่เด็กได้มาก

สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์พรหม (2523: 50-51) ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อช่วยให้นักเรียนได้มีพัฒนาการในด้านสังคมมากยิ่งขึ้น ไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. ในขณะที่สอนภาษาไทยนั้น ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถาม แสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ หรือแสดงความสามารถพิเศษออกมาเพื่อให้เป็นที่ประจักษ์ต่อบุคคลอื่น
2. ในการพูดนั้น บางกรณีเพราะนักเรียนต้องการให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนนักเรียนจึงอาจจะใช้ภาษาแสลงหรือภาษาเฉพาะประจำกลุ่มของเขา ครูภาษาไทยควรถือโอกาสให้คำแนะนำว่านักเรียนอาจจะใช้ได้ ในโอกาสที่พูดเล่นกัน แต่เพื่อให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพเหมาะสมสามารถวางตนได้ถูกต้องตามกาลเทศะต่าง ๆ นักเรียนควรที่จะได้ตระหนักถึงการใช้ภาษาที่ถูกต้อง
3. เพื่อสนับสนุนให้นักเรียนได้รับการยอมรับถือ ควรที่จะได้จัดสภาพการเรียนการสอนที่เป็นกลุ่ม เช่น การสนทนเป็นคณะ ซึ่งมีการสอนทั้งกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย นักเรียนได้มีโอกาสร่วมมือร่วมใจกันทำงานอย่างกว้างขวาง

4. การจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรภาษาไทย หรือการตั้งชุมนุมภาษาไทย ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกความเป็นผู้นำ ผู้ตาม ฝึกความรับผิดชอบ ทำงานร่วมกับบุคคลอื่น
5. การจัดกิจกรรมทางภาษาระหว่างโรงเรียน เช่น การอภิปราย การโต้วาที จะเป็นการช่วยให้นักเรียนรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่นในวงกว้างไปอีก
6. ครูภาษาไทยควรรหาโอกาสให้นักเรียนได้ไปร่วมกิจกรรมทางภาษา ที่ชุมชนจัดขึ้น เพื่อได้มีโอกาสฝึกการให้ความร่วมมือกับชุมชน

ประดินันท์ อุปรมัย (2527: 131) ได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน โดยใช้กลุ่มเพื่อนสร้างความสนใจ ไว้พอสรุปได้ว่า ในการจัดระบบการเรียนการสอน ถ้าครูสามารถวินิจฉัยได้ว่า เด็กคนใด เป็นที่ยอมรับหรือได้รับการยกย่องจาก เพื่อนในห้องมากที่สุด แล้วพยายามส่งเสริมให้เด็กคนนั้น เป็นตัวแทนที่ดีของ เพื่อน ก็จะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้ครูดำเนินการเรียนการสอนไปได้ด้วยดี นอกจากนี้ถ้าครูวินิจฉัยได้ว่า เด็กคนใด เป็นเด็ก เก่ง เด็กคนใด เป็น เด็ก เรียนอ่อน และในระหว่าง เด็ก เก่งกับ เด็กอ่อนนั้น เด็ก เก่งคนใด เป็นที่ชื่นชอบหรือถูก อธิษาศัยกับ เด็กอ่อนคนใด ครูก็ยังสามารถใช้วิธีให้เด็ก เก่งช่วย เหลือ เด็กอ่อนได้อีกส่วนหนึ่งด้วย เช่นกัน

4.3 หนังสือเรียน

คำว่า แบบเรียน หรือ หนังสือเรียน มีความหมายคล้ายกัน ในที่นี้จะขอใช้ คำว่า หนังสือเรียน ตามที่ภายหลังการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ที่ให้เปลี่ยนมาใช้เป็น "หนังสือเรียน" เพื่อให้เป็นแนวเดียวกัน และมีผู้ให้ความหมายของหนังสือเรียนไว้ดังนี้

อรสา ปราชญ์นคร (2523: 100) ได้ให้ความหมายไว้ว่า "หนังสือเรียน คือ หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ใช้สำหรับการเรียนมีสาระตรงตามที่ระบุไว้ในหลักสูตร อย่างถูกต้อง เป็นหนังสือที่ใช้เป็น เครื่องช่วย ให้ครู เข้าใจถึงขอบข่ายของ เนื้อหาวิชา และช่วยให้ ครูได้บรรลุวัตถุประสงค์ของการสอน"

ประภาศรี สีหอำไพ (2524: 44) กล่าวไว้ว่า

หนังสือเรียน คือ หนังสือที่บรรจุเนื้อหาตามหลักสูตรซึ่งกระทรวงศึกษาธิการออกใบอนุญาต. ให้กำหนดเป็นหนังสือที่ใช้เรียนในระดับชั้นต่าง ๆ หรือเป็นหนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการสั่งให้สอนได้โดยมีเกณฑ์พิจารณา คือ เรียนเรียงเนื้อหาถูกหลักวิชา ตรงตามหลักสูตร ประมวลการสอน และมีความง่ายเหมาะสมกับระดับชั้น นักเรียนได้ใช้หนังสือแบบเรียนทั้งในชั้นเรียนและเรียนด้วยตนเอง มีความสะดวกที่จะค้นเนื้อหาที่เรียบเรียงไว้อย่างมีระเบียบ

ประถม แสงสว่าง (2527: 109) กล่าวไว้ว่า "หนังสือเรียน คือ หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้เป็นแบบเรียนในโรงเรียนได้ และครูก็ได้แนะนำให้นักเรียนใช้"

วาริ ธีระจิตร (2530: 113) ได้สรุปความหมายเกี่ยวกับหนังสือเรียนไว้ว่า "คือ หนังสือที่ได้รวบรวมรายละเอียดของเนื้อเรื่องถูกต้องตามหลักวิชาและข้อเท็จจริงตามที่ระบุไว้ในหลักสูตร ทั้งในด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ เพราะการจัดทำได้คำนึงถึงหลักการสอนความสามารถของเด็กแต่ละวัย"

คาร์เตอร์ วี กูด (Carter V. Good 1973: 605) ได้อธิบายความหมายของคำว่า หนังสือเรียน ไว้ 2 ประการ คือ

1. หมายถึง หนังสือใด ๆ ก็ตามที่ใช้เป็นคู่มือในการสอน
2. หมายถึง หนังสือที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่กำหนดไว้ในการเรียน มีการจัดเรียงลำดับอย่างมีระบบ เพื่อใช้ในการสอนแต่ละระดับชั้น และใช้เป็นอุปกรณ์การเรียนที่สำคัญตามวิชาที่กำหนด

ในการเรียนการสอน หนังสือเรียนจึงเป็นอุปกรณ์ที่มีบทบาทสำคัญที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ครูผู้สอนและนักเรียน เพราะเป็นแหล่งให้ความรู้ที่ถูกต้อง บรรจุเนื้อหา กิจกรรมแบบฝึกหัด ข้อเสนอแนะในการเรียนการสอน และเป็นแนวทางให้ครูสอนได้ถูกต้องตรงตามจุดประสงค์ของหลักสูตร

ส่วนในด้านหนังสือเรียนที่เกี่ยวกับวิชาภาษาไทยนั้น สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทรมหรรษ์ (2523: 214) ได้อธิบายไว้ว่า

หนังสือเรียนเป็นหนังสือที่ใช้ในการเรียนการสอนโดยตรง คือ หนังสือชุดทักษะสัมพันธ์ และหนังสือเรียนวิชาเลือกอื่น ๆ ที่กรมวิชาการเป็นผู้จัดพิมพ์ ครูภาษาไทยจะมีหนังสือคู่มือครูชุดทักษะสัมพันธ์ หนังสือเรียนวิชาเลือก ซึ่งช่วยครูได้มากในการเรียนการสอน นอกจากนี้

ก็มีหนังสือเรียนวิชาเลือกที่เอกชนแต่งและจัดพิมพ์ขึ้น มีเนื้อหาสาระตรงตามหลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการตรวจแล้วและอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้

ส่วนลักษณะของหนังสือเรียนทั่วไปที่มีคุณภาพนั้น พรทิพย์ ศิริสมบุรณ์เวช (2526: 28) ได้สรุปไว้ว่า จะต้องมึลักษณะที่ดีทั้งภายนอกและภายใน คือ

1. ลักษณะภายนอก ได้แก่ การจัดทำรูปเล่ม การกำหนด และคุณค่าในการพิมพ์
2. ลักษณะภายใน ได้แก่ เนื้อหาวิชา วิธีการเสนอเนื้อหา การใช้สำนวนภาษา การเสนอแนะกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และส่วนประกอบต่าง ๆ ของหนังสือ เช่น ภาพประกอบ สารบัญ บรรณานุกรม ฯลฯ

สมถวิล วิเศษสมบัติ (2524: 12-13) ได้สรุปเกี่ยวกับความสำคัญและประโยชน์ของหนังสือเรียนภาษาไทยไว้ดังนี้

1. แบบเรียนเป็นอุปกรณ์ราคาถูก ใช้ได้นาน ใช้แล้วใช้อีกได้ และช่วยให้เด็กได้ศึกษาเป็นรายบุคคลได้ดี เพื่อช่วยให้เรียนตามกำลังความสามารถ
2. เป็นอุปกรณ์ที่เด็กแต่ละคนสามารถเรียนคนละสิ่งได้ในเวลาเดียวกัน เรียนซ้ำกี่ครั้งก็ได้ตามความต้องการ และช่วยให้ครูมอบงานให้เด็กตามกำลังความสามารถของแต่ละคน
3. ช่วยสร้างหน่วยชั้นภายในห้องเรียน ส่งเสริมกิจกรรมการเรียน ให้ประสบการณ์การอ่าน ให้คตินิยมใหม่ ๆ
4. ช่วยให้เด็กรู้วิธีศึกษา เป็นอุปกรณ์ที่รวบรวมหลักฐานต่าง ๆ และช่วยแก้ปัญหาด่าง ๆ ได้
5. ช่วยปรับปรุงทักษะของครู โดยเฉพาะครูใหม่ เพราะแบบเรียนมีเนื้อหาตรงตามหลักสูตร การจัดทำก็ต้องมีความพิถีพิถัน และการรอบรู้มาก คำนึงถึงหลักการเรียนการสอน ความสนใจ และความสามารถของเด็กแต่ละวัยด้วย
6. แบบเรียนเป็นแหล่งข้อมูลที่จะให้เนื้อเรื่อง และคำตอบในปัญหาต่าง ๆ อย่างมีขอบเขตในรายวิชานั้น ๆ และเหมาะสมกับระดับความรู้ของผู้เรียน
7. แบบเรียนเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การสร้างสรรคหนังสืออย่างอื่น ติดตามออกมา เช่น หนังสืออ่านประกอบ หนังสือแบบฝึกหัด หนังสือคู่มือครู และอื่น ๆ

เจมส์ ดับบลิว บราวน์, ริชาร์ด บี เลวิส และ เฟรด เอฟ ฮาร์เคลโรด (James W. Brown, Richard B. Lewis and Fred F. Harclerod 1977: 333-337) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสือเรียน สรุปได้ดังนี้

1. เป็นอุปกรณ์ช่วยการศึกษารายบุคคล ให้ผู้เรียนใช้ความสามารถของตนเองศึกษาตามความสนใจของตนเอง
2. มีราคาถูกกว่าอุปกรณ์ประเภทอื่น ๆ ทั้งยังมีเนื้อหา ภาพประกอบ แผนภูมิ ตาราง แผนที่ครบถ้วน
3. มีการเสนอวิธีสอนหลายรูปแบบ เพราะหนังสือเรียนจะมีเนื้อหาประกอบกิจกรรมเสนอแนะ แบบฝึกหัด ก่อให้เกิดมโนทัศน์และความรู้ใหม่ ๆ
4. ช่วยทบทวนเนื้อหา ช่วยการอ่านการค้นคว้า และการแก้ไขปัญหาจากกิจกรรมการเรียนการสอน แนะนำหนังสือในบรรณานุกรม เราใจให้ผู้เรียนสนใจค้นคว้า
5. ช่วยปรับปรุงการสอน ทำให้ครูมีทักษะในการสอน และการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้มากขึ้น

จะเห็นได้ว่า หนังสือเรียนมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อครูและนักเรียนมาก การใช้หนังสือเรียนในโรงเรียนจึงต้องมีการพิจารณาคัดเลือก ซึ่ง พันธ์ หันนาคินทร์ (2528: 305) ได้เสนอหลักเกณฑ์ในการเลือกหนังสือเรียนไว้ดังนี้

1. หนังสือเล่มนั้น เหมาะสมกับจุดประสงค์ของโรงเรียน เป็นส่วนรวม และเหมาะกับจุดประสงค์ของวิชานั้น โดยเฉพาะหรือไม่
2. ความแน่นอนถูกต้องของเนื้อหาในหนังสือ ในเรื่องนี้บางที่เป็นของยากที่จะพิจารณา ดังนั้น บางที่เราดูจากผู้เขียนว่า เป็นผู้ทรงความรู้ในสาขาวิชานั้นเพียงไร และหนังสือที่พิมพ์นั้น พิมพ์ออกมานานแล้วหรือยังเป็น เกณฑ์อย่างหนึ่งในการพิจารณา
3. ลักษณะการอธิบายเนื้อหาวิชา สูงเกินไปสำหรับเด็กหรือไม่ การใช้ศัพท์และถ้อยคำต่าง ๆ ชัดเจนเพียงไร มีตัวอย่าง รูปหรือแผนผังประกอบหรือไม่
4. การจัดเรียงเนื้อหาวิชาเหมาะสมกับผู้เรียนหรือไม่ ทำให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาได้ง่ายเพียงไร
5. ครูจะใช้ประโยชน์จากหนังสือเล่มนั้นในการสอนได้เพียงไร เช่น มีแบบฝึกหัดพอเพียง มีการสรุปให้นักเรียนเข้าใจเรื่องที่อ่านดีขึ้น เห็นเนื้อหาส่วนรวมดีขึ้น

6. มีเครื่องช่วยในการค้นคว้าสำหรับนักเรียน เช่น มือกิธานศัพท์ (Glossaries) ย่อเรื่อง มีคำอธิบายเพิ่มเติมในที่ที่ควรอธิบาย การจัดย่อหน้า การจัดหัวเรื่อง (Heading) การมีภาพประกอบ

7. ลักษณะภายนอกของหนังสือ เช่น คุณภาพการพิมพ์ คุณภาพกระดาษ การเย็บเข้าเล่ม ตลอดจนความน่าจับต้องของหนังสือด้วย

ชาмуเอล บรอดเบลท์ (Samuel Brodbelt 1972: 487-493) ได้ให้เกณฑ์ในการพิจารณาหนังสือเรียนไว้ว่า

ด้านเนื้อหา ดูความรู้และประสบการณ์ของผู้เขียนว่า เหมาะสมกับเรื่องที่เขียนหรือไม่ เนื้อหาถูกต้อง มีกิจกรรม การตั้งปัญหา การแก้ปัญหา ตลอดจนข้อเสนอแนะให้อ่านหนังสือประกอบ หรือกระตุ้นให้ค้นคว้าเพิ่มเติม ด้านรูปเล่ม มีที่พิมพ์ เชิงอรรถ ราคา ความหนาของหนังสือ ภาพประกอบ ดัชนีท้ายเล่ม ตลอดจนรายชื่อหนังสืออ้างอิง

ในด้านที่เกี่ยวกับหนังสือเรียนภาษาไทยนั้น ประภาศรี สีหอำไพ (2524: 48-49) ได้กล่าวถึงเกณฑ์ในการพิจารณาหนังสือแบบเรียนภาษาไทยสรุปได้ดังนี้

ก. ด้านเนื้อหา ควรพิจารณาดังนี้

1. ความถูกต้องของเนื้อหา และความเที่ยงธรรม
2. ความเหมาะสมกับระดับชั้นที่เรียน มีลำดับความยากง่ายสอดคล้องกับความสนใจ และความสามารถของผู้เรียน คำศัพท์ใหม่ ๆ ที่ให้ต้องนำไปช่วยเสริมการใช้ภาษาในปัจจุบันอย่างแท้จริง

3. ให้แนวคิดปรัชญาสัมพันธ์กับวิจารณญาณ และนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมระบอบประชาธิปไตย ในปัจจุบัน

4. สร้างมโนทัศน์ (Concept) คือ ความคิดรวบยอดขั้นสุดท้าย ซึ่งรวบรวมจากความรู้ หรือมโนภาพในความคิดของบุคคล จนสรุปเป็นคำจำกัดความอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยจัดเนื้อหา (Content) อย่างเหมาะสมและเพียงพอ แต่ไม่ซ้ำซ้อนกันจนน่าเบื่อหน่าย

5. การสอนเนื้อหาทางวรรณคดี สอดคล้องกับการฝึกทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน

ข. ด้านการจัดหนังสือ พิจารณาตั้งแต่ผู้พิมพ์โฆษณา เวลาที่พิมพ์ มีการชำระปรับปรุงใหม่หรือไม่ ผู้แต่งเป็นที่เชื่อถือได้ มีภาพประกอบ มีแบบฝึกหัด กิจกรรมเสนอแนะ ลักษณะของกระดาษ การเย็บเล่ม การพิมพ์ ฯลฯ เหมาะสม กล่าวคือ มีคุณภาพดี และราคาพอสมควร

ค. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบบเรียนที่ดีจะช่วยแนะแนวให้ผู้สอนพิจารณาเลือกสรรกิจกรรมที่เสริมความเข้าใจทางภาษาไทย พัฒนาฝึกทักษะ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิจัยค้นคว้า อภิปรายแสดงความคิดเห็น จึงควรพิจารณาว่าแบบเรียนเอื้อต่อกิจกรรมเหล่านี้หรือไม่ เพียงไร

ง. พัฒนาการทางความคิดเชิงวิจารณ์ เราให้นักเรียนเกิดความอยากรู้ ค้นคว้าให้ลึกซึ้งกว่าเนื้อ เรื่องที่ เรียน แบบเรียนจึงควรเหมาะสมกับจิตวิทยาของวัยรุ่นด้วย

จ. มีแบบทดสอบประเมินผลในแต่ละบท ทั้งมีหนังสืออ่านประกอบ และคู่มือครูที่ใช้ค้นคว้าได้มาก ประเมินผลด้านความคิดมากกว่าความจำ ให้แบบเรียนปลูกฝังอุปนิสัยรักการอ่านค้นคว้าต่อไป

เนื่องจากว่าหนังสือเรียน เป็นสิ่งที่ช่วยในการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก ทั้งยัง เป็นการช่วยประหยัด เวลาในการสอนของครู และถ้าหากครูใช้หนังสือเพียงเล่มเดียวเป็นหลักในการสอนก็จะทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนอยู่ในวงจำกัด ครูผู้สอนจึงควรพยายามหาหนังสืออื่น ๆ ใช้ประกอบการสอนนอกเหนือจากหนังสือเรียน กรมวิชาการ (2525: 164-166) ได้กำหนดเกณฑ์ในการใช้และการควบคุมหนังสือในโรงเรียน เพื่อแบ่งประเภทหนังสือเรียนและการนำหนังสือไปใช้ในโรงเรียนสรุปได้ดังนี้ คือ

ประเภทของหนังสือเรียน กระทรวงศึกษาธิการได้จำแนกหนังสือที่ใช้ในโรงเรียนตามลักษณะของหนังสือ แยกได้ดังนี้คือ

1. หนังสือเรียนหรือแบบเรียน แบบสอนอ่าน หนังสืออ่าน หนังสือประกอบการเรียน หมายถึง หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ใช้ในโรงเรียนเป็นหนังสือเรียนประจำวิชา เป็นหนังสือ (Texts) ที่รวบรวมความรู้ในหมวดวิชาหนึ่งซึ่งมีเนื้อเรื่องตรงตามหลักสูตรที่กำหนดไว้อย่างถูกต้องและครบถ้วน จัดทำเป็นรายวิชาตามลำดับชั้นต่าง ๆ อาจมีลักษณะเป็นเล่ม เป็นแผ่น หรือเป็นชุดย่อยก็ได้

2. แบบฝึกหัด (Work Books หรือ Exercises) หมายถึง หนังสือที่ช่วยเสริมให้เกิดทักษะในแขนงวิชาต่าง ๆ ซึ่งอาจมีลักษณะเป็นรูปเล่ม บัตรงาน ฯลฯ

3. คู่มือการสอนหรือคู่มือครู (Teacher's Manuals) หมายถึง เอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ในการสอน จะไม่เน้นหน้าที่เนื้อหาวิชา แต่จะเน้นวิธีการสอน การจัดกิจกรรมและการวัดผล นอกจากนี้อาจจะแนะนำหนังสืออ้างอิง แหล่งค้นคว้าทางวิชาการ ข้อมูลอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการสอนของครู

4. หนังสืออ้างอิง หนังสือตำรา หรือหนังสืออุเทศ (Reference Books) คือ หนังสือใช้สำหรับค้นคว้า อ้างอิงประกอบการเรียนในหมวดวิชาใดวิชาหนึ่ง หรือรวมหลายวิชาในเล่มเดียวกัน การเรียบเรียงเป็นเชิงวิชาการมีเนื้อหาถูกต้องตามหลักฐานที่มีการค้นคว้า มีบรรณานุกรมประกอบ

5. หนังสืออ่านเพิ่มเติม หรือหนังสืออ่านประกอบ (Supplementary Books) คือ หนังสือที่มีจุดประสงค์มุ่งส่งเสริมการเรียน การค้นคว้าวิชาการต่าง ๆ นอกเหนือจากหนังสือเรียนที่กำหนดไว้แล้ว โดยขยายเนื้อหาจากส่วนหนึ่งส่วนใดของหลักสูตร หรืออาจจะมีรายละเอียดเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่หลักสูตรกำหนด อาจมีเนื้อหาแตกต่างไปจากหนังสือเรียนที่กำหนดไว้ โดยขยายเนื้อหาจากส่วนใดส่วนหนึ่งของหลักสูตรหรืออาจจะมีรายละเอียดเพิ่มเติมจากที่หลักสูตรกำหนด อาจมีเนื้อหาแตกต่างไปจากหนังสือเรียนที่กำหนดไว้ เพื่อให้ให้นักเรียนศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมตามความเหมาะสมกับวัยและความสามารถในการอ่านของเด็ก

6. หนังสือส่งเสริมการอ่าน คือ หนังสือที่ส่งเสริมให้มีทักษะทางการอ่านทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ และให้มีนิสัยรักการอ่านมากขึ้น หนังสือส่งเสริมการอ่าน จะมีลักษณะส่งเสริมความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีงาม ให้ความรู้ มีคติ อันเป็นประโยชน์ ตามสาระประโยชน์ของผู้เรียน

7. หนังสืออ่านนอกเวลา (External Reading Books) คือ หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดขึ้นนอกเหนือไปจากหนังสือเรียนที่กำหนดไว้ สำหรับให้นักเรียนอ่านนอกเวลาเรียน เพื่อประกอบการเรียนการสอนวิชาใดวิชาหนึ่ง ซึ่งโรงเรียนจะเลือกนักเรียนอ่านนอกเวลาจากคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ และมีการประกาศเป็นปี ๆ ไป (ปัจจุบันหนังสืออ่านนอกเวลามีภาษาไทยและภาษาอังกฤษเท่านั้น)

จากเอกสารเกี่ยวกับหนังสือเรียนดังกล่าว จะเห็นว่าหนังสือเรียน เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ซึ่งครูผู้สอนควรตระหนักและเห็นคุณค่าโดยการใช้หนังสือเรียน ได้รับความสนใจของนักเรียน เพื่อนักเรียนจะได้ประสบผลสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

4.4 การจัดกิจกรรมการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมทุกชนิดที่ครูและนักเรียนกระทำขึ้นภายในชั่วโมงเรียน เพื่อให้การเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ทัศนีย์ ศุภเมธี (2527: 118) กล่าวถึงความหมายของกิจกรรมการเรียนการสอนดังนี้ "...กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่ทำเพื่อให้นักเรียนได้ผลดียิ่งขึ้น คือ ให้นักเรียนมีความหมาย นักเรียนได้ทั้งความรู้และความสนุกสนาน เรียนด้วยความสนุก ไม่เบื่อหน่าย"

สังัด อุทรานันท์ (2527: 81-87) ให้คำอธิบายเกี่ยวกับกิจกรรมในกระบวนการเรียนการสอนพอสรุปได้ว่า ในการสอนนักเรียนเป็นกลุ่มใหญ่หรือชั้นเรียน ผู้เรียนจะต้องผ่านขั้นตอนของกิจกรรมการเรียน 4 ประเภทคือ

1. กิจกรรมเตรียมความพร้อม
2. กิจกรรมสร้างถาวรเรียนรู้
3. กิจกรรมสร้างเสริมทักษะ
4. กิจกรรมสนับสนุนการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และมีพัฒนาการตามที่จุดมุ่งหมายของหลักสูตรกำหนด แฮร์รี ซี แมคคาวน์ (Harry C. Mckown 1949: 12-16) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาอันเป็นพื้นฐานสำคัญของชีวิต
2. เพื่อฝึกฝนให้นักเรียนเข้าใจลักษณะของความเป็นนักประชาธิปไตย
3. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางบุคลิกภาพของนักเรียน
4. เพื่อสร้างเสริมสัมพันธภาพอันดีงามในสังคม
5. เพื่อเพิ่มพูนความสนใจของนักเรียน
6. เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน
7. เพื่อเสริมสร้างความเป็นผู้มีระเบียบ
8. เพื่อค้นคว้าและพัฒนาความสามารถของแต่ละบุคคล

สิ่งที่ช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประสบความสำเร็จ คือ การวางแผนงานในการดำเนินงานไว้ล่วงหน้าอย่างเหมาะสม ตลอดจนการคำนึงถึงหลักสูตร อัลคอน ดิน เดอร์ ชูเบิร์ต (Alcorn Kinder Schubert 1970: 408) ได้กล่าวไว้สรุปได้ว่า วิธีการจัดกิจกรรมนั้น จุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมต้องสอดคล้องกับหลักสูตร มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม

กิจกรรมการเรียนการสอนมีมากมายขึ้นอยู่กับลักษณะของเนื้อหาวิชาและจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน เป็นสำคัญ สิทธิวรรณ สุวรรณอาภา (2523: 176-179) ได้กล่าวถึงประเภทของกิจกรรมการเรียนการสอนไว้สรุปได้ดังนี้

กิจกรรมการเรียนการสอนอาจแยกได้เป็น 2 ประเภท

1. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมประเภทนี้ผู้สอนจะเป็นศูนย์กลางของการปฏิบัติกิจกรรม เป็นผู้วางแผนการเรียนการสอน และเป็นผู้นำในขณะปฏิบัติกิจกรรม ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมภายใต้การนำของครู เช่น การบรรยาย การเล่านิทาน การสาธิต การตั้งคำถาม เป็นต้น

2. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กิจกรรมประเภทนี้ผู้เรียนเป็นแกนกลางในการประกอบกิจกรรม โดยมีครูทำหน้าที่ประสานงาน คอยส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมกิจกรรม และร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น กิจกรรมการเรียนการสอนประเภทนี้แยกเป็น 2 ลักษณะคือ

2.1 กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดกลุ่มผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม เช่น การอภิปราย การทดลอง การแสดง การใช้เกม เป็นต้น

2.2 กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นรายบุคคล เป็นกิจกรรมที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเอง เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับการอ่าน การเขียน การฟัง การพูด การปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นต้น

กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีจะต้องมีลักษณะที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ และเกิดพัฒนาการตามที่ได้คาดหวังไว้ สนิท สัตโยภาส (2526: 35-36) ได้กล่าวถึงลักษณะของกิจกรรมที่ดีมีลักษณะสรุปได้ ดังนี้

1. ให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน
2. ให้ความรู้และสอดคล้องกับเนื้อหา
3. ช่วยให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
4. ให้ทุกคนมีส่วนร่วม เท่าเทียมกัน
5. ช่วยฝึกให้นัก เรียนรู้จักแก้ปัญหา
6. ฝึกฝนให้นัก เรียนรู้จักวิจารณ์
7. เป็นกิจกรรมง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ยืดหยุ่นได้

ในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีความสำคัญ เนื่องจากวิชาภาษาไทย เป็นวิชาทักษะยากแก่การเข้าใจ การให้นักเรียนมีส่วนร่วม ในการทำกิจกรรม จะทำให้การเรียนการสอนน่าสนใจ เกิดความ เข้าใจในบทเรียนได้ง่ายขึ้น สมพร มั่นตะสูตร (2526: 232) ได้กล่าวถึงลักษณะของการจัดกิจกรรมประกอบการสอน ภาษาไทยสรุปได้ดังนี้

1. กิจกรรมนั้น ๆ ต้องมีส่วนให้ความมุ่งหมายของบทเรียนชัดเจนขึ้น
2. กิจกรรมนั้นต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึง
3. ผู้เรียนควรมีส่วน เลือกกิจกรรม ครูเป็นผู้ให้คำแนะนำที่จะให้การ ดำเนินกิจกรรม เป็นไปตามความมุ่งหมายของเนื้อหา
4. การจัดกิจกรรมควรมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าในแต่ละเนื้อหาวิชา
5. อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบควรหาง่าย ราคาเบา
6. ควร จัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ และควรเลือกกิจกรรมที่น่าสนใจ
7. กิจกรรมบางอย่าง เช่น กิจกรรมเสริมหลักสูตรควรจัดนอกเวลาเรียน
8. กิจกรรมที่จัดควรมีระเบียบและดำเนินงานอย่างรัดกุม

ถ้าสามารถ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับกับเนื้อหาวิชา จะช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้และความ เพลิดเพลิน ช่วยให้นักเรียน มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาภาษาไทย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรให้สอดคล้องกับพัฒนาการทาง ด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนด้วย สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์พรหม (2523: 44-51) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์ ควรพิจารณา พัฒนาการด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ และด้านสังคมของผู้เรียน ซึ่งสรุปรายละเอียด ได้ดังนี้

พัฒนาการทางร่างกาย เด็กวัยรุ่นมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งเด็กหญิงและเด็กชาย มีน้ำหนักและส่วนสูงเพิ่มขึ้น แขนขายาว เก้งก้าง น้ำเสียงแตกพร่า ฯลฯ สิ่งเหล่านี้มีผลต่อการเรียนภาษาไทย สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพัฒนาการเหล่านี้ได้ ให้ทำงานเป็นกลุ่มดีกว่าให้ทำเป็นรายบุคคล เช่น แบ่งกลุ่มทำงาน อภิปรายกลุ่มย่อย ปรากฏาหมู่ การร้องเพลงและอ่านทำนองเสนาะควรฝึกรวม ๆ ไม่ควรเคร่งครัด การแสดงบทบาท แสดงละคร จะช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียนได้ การอภิปราย โต้วาทิ และการพูดแบบต่าง ๆ จะช่วยพัฒนาด้านน้ำเสียงได้

พัฒนาการทางด้านสติปัญญา เด็กวัยรุ่นชอบศึกษาหาความรู้ ชอบคิด ชอบใช้เหตุผล ช่างซักถาม และวิพากษ์วิจารณ์สิ่งต่าง ๆ สิ่งที่ครูภาษาไทยควรกระทำคือ ให้ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตประจำวัน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถาม หรือแสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง ควรใช้วิธีสอนแบบอภิปราย ระดมความคิด แบบแก้ปัญหา ควรใช้เอกสารและสื่อการเรียนการสอนให้มาก ๆ ควรมอบหมายให้นักเรียนค้นคว้าเพิ่มเติม

พัฒนาการทางด้านอารมณ์ เด็กวัยรุ่นมักมีอารมณ์รุนแรง จิตใจอ่อนไหวง่าย ชอบเพื่อน การจัดสภาพการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กวัยนี้ สิ่งที่ครูภาษาไทยพึงกระทำคือ ใช้การเสริมกำลังใจด้วยวาจา ท่าทาง หรือรางวัล หลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำรุนแรง และการวิพากษ์วิจารณ์ที่ทำให้เกิดความสะเทือนใจ ควรจัดกิจกรรมที่ทำให้เกิดความคิดรวบยอดและค่านิยมที่ดีงามในการเรียนวรรณคดีควรจัดให้มีการอภิปรายเกี่ยวกับตัวละคร จัดกิจกรรมหรือสร้างสถานการณ์ให้นักเรียนได้รู้จักพิจารณาตัดสินใจเป็นธรรม จัดกิจกรรมที่ทำให้ให้นักเรียนซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะและสุนทรียภาพ เช่น การวาดภาพ ร้องเพลง การแสดงต่าง ๆ จัดกิจกรรมที่โน้มน้าวใจให้เกิดความรักในภาษาและประเทศชาติ เช่น กิจกรรมทางภาษา และวรรณคดีที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีแทรกอยู่ด้วย

พัฒนาการทางด้านสังคม เด็กวัยรุ่นต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ต้องการติดต่อสมาคมกับบุคคลในวัยเดียวกัน ครูภาษาไทยสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านนี้ได้ดังนี้ ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามหรือแสดงความสามารถพิเศษออกมา เช่น การพูด การเขียน การวาดภาพ การแสดงละคร จัดกิจกรรมที่สามารถทำให้นักเรียนได้รู้จักการเป็นผู้นำผู้ตามและการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น

กิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยมีอยู่มากมายสามารถจัดได้ทั้งในเรื่องการฟัง พูด อ่าน เขียน หลักภาษาและวรรณคดี การจัดกิจกรรมใดก็ตามครูภาษาไทยต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหา จุดมุ่งหมายของวิชา และนักเรียน เป็นสำคัญ สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์พรหม (2523: 59-60) ได้กล่าวถึงกิจกรรมที่ใช้ประกอบการสอนภาษาไทยไว้ดังนี้

1. การอภิปราย
2. การโต้วาทิ
3. การประชุมกลุ่มย่อย
4. การแสดงละครและแสดงบทบาทสมมติ
5. วาดภาพ วาดการ์ตูนประกอบ
6. ร้องเพลง ขับเสภา พากย์โขน ขับทำนองเชิดหุ่น
7. แต่งบทละคร เพื่อแสดงเอง
8. แต่งคำประพันธ์
9. เขียนวิจารณ์ลักษณะของตัวละคร
10. เขียนแสดงความคิดเห็นเมื่อสมมติตนเองเป็นตัวละคร
11. รวบรวมคำศัพท์ คำควบกล้ำ คำสมาส สนธิ คำบาลี สันสกฤต
12. ประดิษฐ์หุ่นจำลองขบวนเรือพระที่นั่ง อวรุโบริราม ช้างทรง ม้าทรง
รถทรง และอื่น ๆ
13. ประดิษฐ์หุ่น หุ่นมือ หรือหุ่นชัก หุ่นเชิด
14. แกะสลักผลึกผลไม้ตามที่ปรากฏในวรรณคดี
15. แต่งป้ายนิเทศหน้าห้อง
16. วาดแผนที่ ทำแผนภูมิประกอบ
17. กิจกรรมอื่น ๆ

กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสนใจในการเรียน ช่วยทำให้บทเรียนน่าสนใจ เราความสนใจของนักเรียนให้มีจิตใจจดจ่อในการเรียน สนุกสนานที่จะเรียนทำให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ครูภาษาไทยจึงควรเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม สอดคล้องกับบทเรียน วัตถุประสงค์ และความสนใจของนักเรียน เพื่อให้การเรียนการสอนภาษาไทย เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

4.5 สื่อการสอน

สื่อการสอนเป็นส่วนประกอบที่ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ให้แก่ผู้เรียนและมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนมาก คือ ช่วยส่งเสริมให้การเรียนของนักเรียนแต่ละคนเป็นไปตามความต้องการและความสามารถของผู้เรียน ทั้งยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างความสนใจในการเรียนให้แก่ผู้เรียน ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้มากขึ้นอย่างเพลิดเพลินไม่เบื่อหน่ายบทเรียน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2522: 17) ได้ให้ความหมายของสื่อการสอนว่า

สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่จะเอื้อต่อการศึกษาเล่าเรียนของนักเรียน คือ ช่วยให้เกิดความรู้ ทักษะ ทศนคติ และกิจนิสัยที่พึงประสงค์ อาจเป็นสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่ง ๆ ในต่อไปนี้เป็น (1) หนังสือเรียนประจำวิชา (2) หนังสืออ่านประกอบ (3) หนังสืออ้างอิง (4) อุปกรณ์ประกอบการเรียน (5) วัสดุฝึก (6) คู่มือการสอนหรือคู่มือครู

ลัดดา สุขปรีดี (2522: 61) ได้ให้ความหมายของสื่อการเรียนการสอนว่า "หมายถึง ตัวกลางที่ใช้ในขบวนการเรียนการสอน เพื่อทำให้ครูและนักเรียนเข้าใจสิ่งที่ถ่ายทอดซึ่งกันและกันได้ผลดีตรงตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน"

อธิพร ศรียมก (2523: 64) กล่าวไว้ว่า "สื่อการสอน หมายถึงอะไรก็ได้ (ที่ไม่ใช่ครูพูดปากเปล่าเพียงอย่างเดียว) ที่ทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างน่าสนใจ สนุกตื่น ตื่นและทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอน"

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523: 112) ได้กล่าวว่า "สื่อการสอน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์และวิธีการที่ใช้ เป็นสื่อกลางให้ผู้สอนสามารถส่งหรือถ่ายทอดความรู้ เจตคติ และทักษะไปยังผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ"

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2525: 364) กล่าวไว้ว่า

สื่อการสอน คือ สิ่งที่ครูใช้ประกอบบทเรียน ทำให้บทเรียนแจ่มแจ้งขึ้น และน่าสนใจยิ่งขึ้น สื่อการสอนมีหลายชนิด อาจเป็นหนังสือเรียน แบบฝึกหัด หนังสืออ่านประกอบ แผนภูมิ แผนที่ บัตรคำ ภาพ หุ่นจำลอง เทปบันทึกเสียงประกอบแผ่นใส สไลด์ เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ ภาพยนตร์ ของจริง ฯลฯ

วาสนา ชาวหา (2525: 15) กล่าวว่า "สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่เป็นตัวกลางนำความรู้ไปสู่ผู้เรียน และทำให้การเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้เป็นอย่างดี"

สมหญิง เจริญจิตรกรรม (2525: 32) กล่าวว่า "สื่อการสอน หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ รวมทั้งวิธีการที่ผู้สอนจะนำไปใช้ในการสอน เพื่อสื่อความหมายที่ผู้สอนจะส่งหรือถ่ายทอดไปยังผู้เรียน ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและบรรลุผลตามที่ตั้งเป้าหมายได้เพียงตรงรวดเร็ว"

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2526: 4) กล่าวว่า "สื่อการสอน หมายถึง สิ่งที่ใช้ช่วยในการเรียนรู้ ซึ่งครูและนักเรียนเป็นผู้ใช้ เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น"

วรรณา เจียมทะวงษ์ (2528: 1) กล่าวว่า "สื่อการสอน หมายถึง สิ่งซึ่งใช้เป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ เจตคติ ให้แก่ผู้เรียน หรือทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์"

กิดานันท์ มลิทอง (2531: 76) ได้สรุปความหมายของสื่อการสอนว่า "หมายถึง ตัวกลางที่ช่วยนำและถ่ายทอดความรู้จากครูผู้สอนหรือจากแหล่งความรู้ไปยังผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้"

สรุปได้ว่า สื่อการสอน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งวิธีการที่ครูผู้สอนนำไปใช้ถ่ายทอดความรู้ ทำให้บทเรียนแจ่มแจ้ง น่าสนใจและการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การ เลือกใช้สื่อการเรียนการสอน

เนื่องจากสื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งจำเป็น และเป็นเครื่องมือที่อาจช่วยให้ผู้เรียนมีความคิดรวบยอดได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง เป็นอุปกรณ์การสอนที่เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกเป็นอย่างดี ถ้าผู้สอนสามารถเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสม ดังที่ สุนันท์ สังข์อ่อน (2526: 17) ได้กล่าวถึง การพิจารณาเลือกใช้สื่อการสอน ดังนี้

1. ความเหมาะสม สื่อที่จะใช้นั้น เหมาะกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการสอนหรือไม่
2. ความถูกต้อง สื่อที่จะใช้ช่วยนักเรียนได้ข้อสรุปที่ถูกต้องหรือไม่
3. ความเข้าใจ สื่อที่ใช้นั้นช่วยให้นักเรียนรู้จักคิดอย่างมีเหตุผลและให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่นักเรียนหรือไม่
4. ประสบการณ์ที่ได้รับ สื่อที่จะใช้นั้นช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่ นักเรียนหรือไม่
5. เหมาะสมกับวัย ระดับความยากง่ายและเนื้อหาที่บรรจุอยู่ในสื่อชนิดนั้น ๆ เหมาะกับระดับความสามารถ ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียนหรือไม่
6. เทียบตรงในเนื้อหา สื่อนั้นช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาที่ถูกต้องหรือไม่
7. ใช้การได้ดี ถ้าจะนำสื่อ นั้นมาใช้จะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ได้ดีหรือไม่
8. คุ้มกับราคา ผลที่จะได้คุ้มกับเวลา เงินและการจัดเตรียมสื่อ นั้นหรือไม่
9. ตรงกับความต้องการ สื่อนั้นช่วยให้นักเรียนรวมกิจกรรมตามที่ครูต้องการหรือไม่
10. ช่วงเวลาความสนใจ สื่อนั้นช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสนใจในช่วงเวลานานพอควรหรือไม่

ฉลองชัย สุรวัฒนบูรณ์ (2529: 152) ได้กล่าวถึงขบวนการเลือกสื่อที่มีระบบมีขั้นตอนการดำเนินงาน 7 ขั้นตอน ดังนี้คือ

- ขั้นที่ 1 วิเคราะห์วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
- ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ลักษณะผู้เรียน
- ขั้นที่ 3 วิเคราะห์ยุทธศาสตร์การเรียนการสอนและพิจารณาการจัดกลุ่มการเรียนเวลาและสถานที่
- ขั้นที่ 4 การหาข้อมูลเกี่ยวกับสื่อเบื้องต้น

- ขั้นที่ 5 การประเมินค่าสื่อเบื้องต้น
- ขั้นที่ 6 ทดสอบสื่อในชั้นเรียน
- ขั้นที่ 7 เลือกสื่อการสอนที่เหมาะสมที่สุดให้ได้บรรลุผลวัตถุประสงค์การสอน

เจมส์ ดับบลิว บราวน์ และคนอื่น ๆ (James W. Brown and Others 1970: 170-171) ได้กล่าวถึงเกณฑ์ในการเลือกสื่อการสอน ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ความเหมาะสม (Appropriateness) วัสดุ สนับสนุน จุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมาย เฉพาะในการเรียนการสอนหรือไม่ เหมาะกับระดับชั้นหรือไม่
2. ความเชื่อถือได้ (Authenticity) วัสดุมีเนื้อหาถูกต้องเที่ยงตรง ทันต่อเหตุการณ์หรือไม่ ตลอดจนผู้เขียนหรือผู้ผลิตมีคุณภาพดีหรือไม่
3. ความสนใจ (Interest) วัสดุดึงดูดความสนใจของผู้ใช้หรือไม่ วัสดุกระตุ้นและจูงใจผู้เรียนและส่งเสริมผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์หรือไม่
4. การรวบรวมและความสมดุล (Organization and Balance) วัสดุมีเนื้อหาจัดรวบรวมและมีความสมดุลดีหรือไม่ มีจุดมุ่งหมายชัดเจนและง่ายที่จะเข้าใจหรือไม่ เนื้อหาชัดเจนและเสนออย่างมีเหตุผลหรือไม่ สไลด์การเขียนหรือภาพที่นำมาประกอบเป็นไปตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ ฯลฯ
5. คุณภาพด้านเทคนิค (Technical Quality) คุณภาพด้านเทคนิคพอใจเราหรือไม่ ภาพที่ประกอบชัดเจน สีที่ใช้เหมาะสม เสียงที่นำมาประกอบชัดเจนหรือไม่
6. ราคา (Cost) ราคาไม่แพงเกินไป หรือมีราคาคุ้มค่าต่อประโยชน์ที่จะได้รับ รวมทั้งเวลาที่ใช้ในการทำ

ประเภทของสื่อการเรียนการสอน

วิญญู สาธร (2519: 242-243) ได้กล่าวถึง ประเภทของสื่อการสอน ที่จะช่วยให้การเรียนการสอนได้รับผลดี มีประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. วัสดุลายเส้น ได้แก่ กระดานดำ แผนที่ แผนภูมิ รูปภาพ ฯลฯ
2. วัสดุมีทรง ได้แก่ วัสดุหุ่นจำลอง ของตัวอย่าง ของจริง และสิ่งของในพิพิธภัณฑ์ของโรงเรียน

3. โสตวิสดู ได้แก่ ระบบขยายเสียง แผ่นเสียง เครื่องอัดเสียง ฯลฯ
4. ภาพนิ่ง ได้แก่ รูปภาพ ภาพเขียน ภาพถ่าย และฟิล์มสกรีน

(ภาพยนตร์นิ่ง ฉายด้วยเครื่องฉายภาพนิ่ง ฉายทีละภาพ)

5. กิจกรรม ได้แก่ การแสดงเป็นนิทรรศการ การสาธิต (แสดงวิธีสอนให้ชม เป็นต้น) การทดลอง และการศึกษานอกสถานที่
 6. หนังสือทุกชนิดเป็นอุปกรณ์การศึกษาที่สำคัญมาก จะขาดมิได้
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523: 112) ได้แบ่งประเภทของสื่อการสอนเป็น 3 ประเภท คือ

1. วิสดู หมายถึง สิ่งช่วยสอนที่มีการผูกพันเสียง เช่น ซออล์คฟิล์ม ภาพถ่าย ภาพยนตร์ สไลด์ ฯลฯ
2. อุปกรณ์ หมายถึง สิ่งช่วยสอนที่เป็นเครื่องมือ เช่น กระดานดำ กล้องถ่ายรูป เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องรับโทรทัศน์ ฯลฯ
3. กระบวนการและวิธีการ ได้แก่ การจัดระบบ การสาธิตทดลองเกม และกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมที่ครูจัดทำขึ้น และมุ่งให้นักเรียนปฏิบัติ

คุณค่าของสื่อการสอน

บำรุง กสิศ เจริญ และ ฉวีวรรณ กินาวงศ์ (2527: 245-246) ได้สรุปคุณค่าของสื่อการสอน ดังนี้

1. เป็นศูนย์รวมความสนใจ
2. ช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์กว้างขวางยิ่งขึ้น
3. ทำให้บทเรียน เป็นที่น่าสนใจ
4. ทำให้นักเรียน เกิดประสบการณ์ร่วมกัน
5. อธิบายสิ่งที่เข้าใจยากให้ เข้าใจง่าย
6. แสดงความหมายของสัญลักษณ์ต่าง ๆ
7. ทำให้นักเรียน เข้าใจความหมายของคำศัพท์ต่าง ๆ ได้เร็วยิ่งขึ้น
8. แสดงส่วนลึกลับให้ เข้าใจได้ดี
9. สามารถเอาชนะข้อจำกัดต่าง ๆ เกี่ยวกับเวลา ระยะทาง และขนาดได้ คือ

- (1) ทำให้สิ่งที่เคลื่อนไหวช้าลงได้
 - (2) ทำให้สิ่งที่เคลื่อนไหวช้าเร็วขึ้น
 - (3) นำสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตมาศึกษาได้
 - (4) นำสิ่งที่อยู่ไกล ๆ มาศึกษาได้
 - (5) ย่อสิ่งที่ใหญ่ให้ เล็กได้
 - (6) ขยายสิ่งที่ เล็กให้ใหญ่ได้
10. ช่วยประหยัด เวลาในการสอน
 11. ทำให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรง
 12. ทำให้นัก เรียนรู้ได้มากภายใน เวลานั้นๆ
 13. ช่วยให้นักเรียน เรียนรู้ได้ถูกต้อง
 14. ช่วยให้นักเรียน เกิดการเรียนรู้ที่ถาวร
 15. ช่วยให้นักเรียนที่เรียนช้าเรียนได้เร็วขึ้น
 16. ช่วย เปลี่ยนเจตคติได้ดี
 17. ช่วยส่งเสริมการคิดและการแก้ปัญหา

การใช้สื่อการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย

สุจริต เทียรชอบ และ สายใจ อินทร์พรชัย (2523: 224) ได้เสนอแนะขั้นตอนในการนำสื่อมาใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย สรุปได้ดังนี้

1. ใช้สื่อการสอนนำเข้าสู่บทเรียน คือ พยายามดึงความสนใจของนักเรียนให้มาอยู่ที่การสอนของครู โดยการใช้บทเพลง รูปภาพ การอภิปราย ซึ่งครูอาจจะใช้เวลาสั้น ๆ ประมาณ 5 นาที
2. ใช้สื่อการสอนอธิบายบทเรียน ชั้นการสอนครูอาจใช้แผน ภูมิหรือ นำเรื่องที่คัดมาจากหนังสือพิมพ์มาประกอบการฝึกการคิดอย่างมีวิจารณญาณช่วยในเรื่องที่สอน
3. ใช้สื่อการสอนสรุปบทเรียน นักเรียนควรรวบรวมความคิด ความเข้าใจของตน สรุปสาระสำคัญของเนื้อหาเป็นหลักเกณฑ์ แนวคิด หรือข้อสำคัญของเรื่อง ซึ่งอาจจะใช้บัตรคำ แผนที่ เป็นสื่อการสอนช่วยในการสรุปบทเรียน

4. ใช้สื่อการสอนในการวัดผล ครูอาจจะให้นักเรียนแสดงละคร หลังจากที่ได้เรียนเนื้อเรื่องต่าง ๆ จบแล้ว เขียนตัวสะกดการ์ดคำจากบัตรคำ หรือบรรยายภาพ หลังจากที่ได้เรียนเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การเขียนแล้ว เพื่อจะได้ทราบว่านักเรียนเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นมากน้อยเพียงใด อันเป็นวิธีการหนึ่งของการวัดผล

สื่อการสอนมีบทบาทสำคัญในการช่วยจัดและเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียน สร้างความสนใจในการเรียนให้แก่เด็กนักเรียน ช่วยให้ครูผู้สอนสามารถสอนได้รวดเร็ว ถูกต้อง และน่าสนใจมากขึ้น ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนแต่ละครั้ง ครูผู้สอนจึงควรที่จะเลือกสื่อการสอนมาใช้ประกอบการสอน โดยให้สอดคล้องกับเนื้อหา วัตถุประสงค์ เวลา และที่สำคัญที่สุดคือ ตรงกับความสนใจของเด็กนักเรียน ก็จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

4.6 การประเมินผล

การประเมินผลเป็นกิจกรรมที่มักจะทำควบคู่ไปกับการวัดผล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวินิจฉัยผู้เรียน ว่ามีความรู้ความสามารถหลังการเรียนการสอนเพียงใด ซึ่งผลที่ได้จากการวัดและประเมินผลนี้จะเป็นแนวทางในการวางแผนการเรียนการสอน การแก้ไข ปัญหาของครูได้ถูกต้อง อันจะทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนตามที่กำหนดไว้

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524: 166) ได้ให้ความหมายของการวัดผลว่า "คือ การกำหนดหน่วยให้แก่ปริมาณที่มีอยู่โดยใช้เครื่องมือวัด การวัดทางการศึกษาที่ใช้กันอยู่ อาจเป็นการสังเกตของครู ตารางตรวจสอบ พฤติกรรม หรือข้อสอบ"

พิตร ทองชั้น (2524: 3) กล่าวว่า "การวัดผล หมายถึง การใช้เครื่องมือ เครื่องมือ ในการค้นหาหรือการตรวจสอบ เพื่อดึงการทราบปริมาณจำนวนหรือคุณภาพในสิ่งของหรือตัวบุคคล"

บุญเชิด ภิญโญนนท์พงษ์ (2527: 3) กล่าวว่า "การวัดผล หมายถึง การกำหนด เขตของจำนวนให้กับ เขตของสิ่งที่ต้องการวัดโดยอาศัยกฎเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง"

เยาวตี วิบูลย์ (2528: 4) ได้ให้ความหมายของการวัดผลทางการศึกษาว่า "คือ กระบวนการที่พยายามค้นหาระดับ ซึ่งแสดงถึงปริมาณของลักษณะในตัวบุคคล หรือ สิ่งของหรือ เหตุการณ์"

กานดา พูนลาภทวี (2528: 2) ให้ความหมายของการวัดผล "หมายถึง การกำหนดตัวเลข หรือสัญลักษณ์ให้เข้ากับสิ่งของหรือ เหตุการณ์ต่าง ๆ ตามกฎเกณฑ์ โดยเป็นการ กำหนดปริมาณของสิ่งที่ต้องการจะวัด"

พนัส หันนาคินทร์ (2528: 243) ได้ให้ความหมายของการวัดผลว่า "หมายถึง การเปรียบเทียบสิ่งที่เราต้องการทราบหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับมาตรฐานที่เรา กำหนดขึ้นใช้หรือมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับว่าเป็นมาตรฐานที่ถูกต้อง"

จากความหมายของการวัดที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การวัดผล คือ การกำหนด หน่วยให้แก่ปริมาณของสิ่งที่ต้องการจะวัด โดยใช้เครื่องมือวัด เพื่อที่จะได้ทราบปริมาณ จำนวน หรือคุณภาพ ในสิ่งของ เหตุการณ์ หรือตัวบุคคล

ส่วนการประเมินผล มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2520: 176) กล่าวว่า "การประเมินผล หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งของหรือการกระทำใด ๆ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ มาตรฐาน"

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524: 166) กล่าวว่า "การประเมินผล คือ การนำผลที่วัดได้มาหาคณาค่า การประเมินผลควร จะรวมถึงการวิเคราะห์จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ วิธีการที่ได้ใช้ไป เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ตลอดจนพิจารณาถึงปริมาณของคุณสมบัติที่วัดได้"

บุญเชิด วิญญูอนันตพงษ์ (2527: 3) กล่าวว่า "การประเมินผล หมายถึง กระบวนการตัดสินที่อาศัยดุลพินิจพิจารณาจากข้อมูลที่ได้จากการวัดผล"

กานดา พูนลาภทวี (2528: 2) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลว่า "การประเมินผล หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งของหรือการกระทำใด ๆ โดย เปรียบเทียบกับเกณฑ์ ซึ่งมีความหมายกว้างกว่าการวัดผล โดยจะครอบคลุมทั้งปริมาณและคุณภาพ การประเมินผลจึง เป็นกระบวนการที่ต้องมีการวัดแล้ววินิจฉัย ตัดสินคุณค่าที่ได้จากการวัดอย่างมี

กฎเกณฑ์ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการวัดเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผล การประเมินผลที่ดีจึงอยู่บนรากฐานของการวัด "

พนัส หันนาคินทร์ (2528: 243-244) กล่าวว่า "การประเมินผลเป็นการนำคะแนนหรืออาจจะเรียกได้ว่า ข้อมูลมาทำการกำหนดคุณค่า ว่าคะแนนที่นักเรียนคนใดคนหนึ่งได้รับนั้นมีคุณค่าที่น่าพึงพอใจเพียงไร การประเมินผลนั้นไม่มีมาตรฐานตายตัว อาจจะต้องพิจารณาถึงสิ่งแวดล้อมและองค์ประกอบอื่นอีกด้วย โดยเหตุนี้จึงมักจะถือว่า การประเมินผลมีลักษณะเชิงปรัชญา ส่วนการวัดผลนั้นถือว่ามีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์"

กิริติ ศรีวิเชียร (2531: 26) กล่าวว่า "การประเมินผล หมายถึง กระบวนการกำหนดคุณค่าของสิ่งหนึ่งสิ่งใดภายในโรงเรียน ซึ่งสิ่งนั้นได้รับการนิยามเอาไว้แล้วอย่างชัดเจน และรวมถึงการกำหนดประสิทธิภาพในการดำเนินงานของโรงเรียนอีกด้วย ผลที่ได้รับจากการประเมินช่วยทำให้มองเห็นความสัมพันธ์กันระหว่างสิ่งที่จำเป็นกับสิ่งที่คาดหวังเอาไว้ว่ามีอยู่มากน้อยเพียงใดหรือไม่"

จากความหมายของการประเมินผลที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การประเมินผลคือ กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งของหรือการกระทำใด ๆ โดยการนำผลที่วัดได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้

จุดมุ่งหมายของการประเมินผล

กานดา พูนลาภทวี (2528: 3) ได้กล่าวถึง จุดประสงค์ที่สำคัญในการวัดและประเมินผล มีดังนี้

1. จัดตำแหน่ง (Placement) เป็นการศึกษาว่านักเรียนแต่ละคนมีความรู้หรือทักษะพอเพียงที่จะเริ่มบทเรียนหรือไม่ ซึ่งผลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ในการจำแนกประเภท (Classification) ว่านักเรียนมีพื้นฐานอย่างไร เก่ง ปานกลาง หรืออ่อน
2. วินิจฉัย (Diagnostic) ซึ่งจะทำให้ทราบจุดเด่น จุดด้อยของนักเรียนแต่ละคน เป็นแนวทางให้ครูปรับปรุงวิธีการสอนและสามารถซ่อมเสริมให้นักเรียนแต่ละคนได้อย่างถูกต้อง

3. เปรียบเทียบความสามารถของตัวเด็กเอง (Assessment)

เป็นการประเมินว่านักเรียนมีความงอกงามมากน้อยเพียงใด วิธีนี้จะใช้การทดสอบ 2 ครั้ง แล้วนำผลที่ได้จากการทดสอบมาเปรียบเทียบกัน

4. เพื่อนำไปใช้ทำนาย (Prediction) ผลจากการสอบจะแนะแนว

ทางการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ ช่วยในการทำนายว่าควรจะไปในทิศทางใดจึงจะประสบความสำเร็จ

5. เพื่อนำไปใช้ประเมินค่า (Evaluation) โดยจะประเมินผลหลัง

จากการเรียนการสอนสิ้นสุดลง ผลจากการวัดจะเป็นแนวทางในการให้ระดับคะแนน

ประโยชน์ของการวัดและประเมินผลการศึกษา

กานดา พูนลาภทวี (2528: 3-4) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการวัด

และประเมินผลการศึกษา มีประโยชน์ในด้านต่าง ดังนี้

ประโยชน์คือผู้สอน

1. ทราบพฤติกรรมรวม เบื้องต้นของผู้เรียน เพื่อช่วยในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน
2. ช่วยให้ผู้สามารถกำหนดและปรับปรุงเป้าหมายตามความเป็นจริงสำหรับผู้เรียนแต่ละระดับ
3. ผู้สอนทราบว่าได้สอนให้บรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด
4. ช่วยในการประเมินและปรับปรุงเทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ ให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
5. ทำให้ทราบระดับสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียนในระยะต่าง ๆ ของการเรียน
6. ช่วยให้ข้อมูลที่เป็นแนวทางในการเปรียบเทียบระดับสัมฤทธิ์ผลระหว่างผู้เรียนและเป็นแนวทางในการให้อันดับคะแนนของผู้เรียนด้วย
7. ใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจว่า ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถเพียงที่จะเลื่อนชั้นสูงขึ้น ไปหรือไม่

ประโยชน์ต่อผู้เรียน

1. ช่วยให้ทราบจุดประสงค์ของผู้สอน ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้ตั้งใจ
เล่าเรียนยิ่งขึ้น
2. ช่วยเพิ่มแรงจูงใจ และเกื้อกูลให้ผู้เรียนเรียนรู้เพิ่มขึ้น
3. ส่งเสริมและปลูกฝังให้เป็นผู้ที่มีนิสัยในการเรียนดีขึ้น
4. ช่วยให้ทราบว่าเก่งและอ่อนในเนื้อหาวิชาใด

ประเภทของการประเมินผล

สำนักทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2530: 51-54) ได้กล่าวถึงประเภทของการประเมินผลจำแนกตามจุดประสงค์ สรุปได้ดังนี้

1. การประเมินผลก่อนเรียน มีจุดประสงค์ คือ
 - 1.1 เพื่อพิจารณาว่านักเรียนมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียน
เพียงใด
 - 1.2 เพื่อพิจารณาว่าในการสอนควรจะวางนักเรียนอยู่ในตำแหน่ง
ใดของลำดับชั้นการสอน
 - 1.3 เพื่อพิจารณาว่าส่วนใดของการเรียนที่นักเรียนพร้อมจะรอบรู้
 - 1.4 เพื่อเป็นการวัดพื้นฐานเบื้องต้นของนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้ทราบ
ความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียน
 - 1.5 เพื่อเป็นการวางแผนการสอน ให้เหมาะกับสภาพของนักเรียน
 - 1.6 เพื่อพิจารณาว่าจุดประสงค์ใดที่ไม่ต้องเรียน เมื่อนักเรียน
รอบรู้แล้ว
2. การประเมินผลระหว่างเรียน เป็นการประเมินผลเพื่อปรับปรุง
การเรียนการสอน มีจุดประสงค์คือ
 - 2.1 ต้องการทราบว่า ผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่
เพียงใด
 - 2.2 ต้องการทราบว่า ผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์การเรียนถึง
ขั้นตอนใด
 - 2.3 ต้องการทราบว่า ผู้เรียนบกพร่องในจุดประสงค์ใด

- 2.4 เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนของนักเรียน
เป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อย
- 2.5 เพื่อช่วยให้ใช้วัสดุการเรียนและวิธีการสอนที่ถูกต้อง ในการ
แก้ไขข้อบกพร่องการเรียนของนักเรียน
- 2.6 เพื่อใช้ข้อมูลจากการประเมินในการปรับปรุงวิธีการสอน
สื่อการสอน หรือลำดับชั้น การสอน

3. การประเมินผลรวม เป็นการประเมินเมื่อสิ้นสุดการสอนในแต่ละ
รายวิชาหรือโปรแกรมการสอน มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาว่า

- 3.1 นักเรียนมีความรู้ทั้งสิ้นเท่าไร
- 3.2 นักเรียนเก่งหรืออ่อนวิชา กลุ่มวิชาใด
- 3.3 จะต้องแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอน โดยส่วนรวมใน
เรื่องใดวิชาใด

3.4 ให้เกรด

3.5 พยากรณ์ความสำเร็จในรายวิชาที่ต่อ เนื่องต่อไป

3.6 เปรียบเทียบผลลัพธ์บางประการของนักเรียนแต่ละกลุ่ม

การประเมินผลรวม ผู้สอนจะต้องประเมินให้ครอบคลุมทุกจุดประสงค์
แต่ถ้ามี เวลาจำกัดและมีจุดประสงค์ที่จะประเมินมาก อาจมีการ เลือกจุดประสงค์ที่ประเมินได้ดังนี้

1. สุ่มจุดประสงค์จากจุดประสงค์ทั้งหมด โดย เลือกจุดประสงค์ที่สำคัญ
2. สุ่มจุดประสงค์ที่สำคัญ โดย เรียงตามความสำคัญมากน้อย
3. เรียงลำดับความสำคัญด้วยการจัดอันดับ

การประเมินผลการเรียนวิชาภาษาไทย

จุดประสงค์ในการวัดและประเมินผลวิชาภาษาไทย

สมพร มั่นตะสูตร (2526: 271-272) ได้กล่าวถึง วัดดูประสงค์
ที่สำคัญของการวัดและประเมินผลภาษาไทยโดยทั่วไปมีดังนี้

1. เพื่อทดสอบพื้นฐานความรู้ว่ามีมากน้อย เพียงใด มีความสามารถและทักษะ
ในการใช้ภาษาแต่ละด้านมากน้อย เพียงใด

2. เพื่อจัดแบ่งกลุ่มนักเรียนตามความสามารถ โดยเฉพาะในการแบ่งงานกันทำในชั้นเรียน
3. เพื่อวัดพัฒนาการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยว่ามีมากน้อยเพียงใด
4. เพื่อประเมินผลการสอนของครูไปด้วยในตัว
5. เพื่อให้ให้นักเรียนรับทราบความสามารถทางภาษาของตน เพื่อหาทางปรับปรุงได้ดียิ่งขึ้น
6. เพื่อตรวจสอบข้อบกพร่องทางภาษาไทยทั่วไปของนักเรียนจะได้หาวิธีปรับปรุงซ่อมเสริมให้ดีขึ้น
7. เพื่อเร้าความสนใจแก่นักเรียน เมื่อได้รู้ความสามารถของตนจะได้มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนให้ดียิ่งขึ้น
8. เพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อวิชาภาษาไทยให้ดียิ่งขึ้น
9. เพื่อหาทางปรับปรุงข้อทดสอบให้ดียิ่งขึ้น
10. เพื่อหาวิธีสอนที่จะสอนให้ได้ผลยิ่งขึ้นเรื่อยๆ

หลักการวัดและประเมินผลภาษาไทย

สมพร มั่นตะสูตร (2526: 272-273) ได้เสนอหลักการวัดและประเมินผลการสอนภาษาไทย และวิธีวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนภาษาไทย สรุปได้ดังนี้

1. ควรหาทางวัดผลจากพฤติกรรมจะวัดได้ใกล้เคียงที่สุด ในการวัดนั้นยึดวัตถุประสงค์ของการสอนและบทเรียน เป็นสำคัญ
2. พยายามหาทางวัดผลด้วยการให้ทำงานในเวลาจำกัดให้มากที่สุด โดยวัดจากผลงานที่ทำ และหลีกเลี่ยงการคัดลอกงานส่ง
3. ต้องวางจุดมุ่งหมายที่แน่นอน เสมอว่าต้องการวัดอะไร จะวัดความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การวิเคราะห์ หรือสังเคราะห์ ฯลฯ
4. หากทำได้ควรทำตารางวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อหาสัดส่วนในการออกข้อทดสอบแต่ละด้าน
5. หากมีการวิเคราะห์ข้อทดสอบบ่อย ๆ จะได้เกณฑ์ทดสอบมาตรฐาน ซึ่งทำให้วัดและประเมินผลได้ใกล้เคียงความเป็นจริงมากขึ้น

ประโยชน์ของการวัดและประเมินผลการสอนวิชาภาษาไทย

สุจริต เทียรชอบ (2531: 258-260) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการวัดและประเมินผลการสอนวิชาภาษาไทย สรุปได้ดังนี้

1. การวัดและการประเมินผลการสอนภาษาไทย จะช่วยให้ครูได้ทราบสถานภาพทางการเรียนภาษาของนักเรียนได้เป็นอย่างดี ตั้งแต่ก่อนลงมือสอน ในระหว่างที่ทำการสอน และเมื่อสิ้นสุดการสอน
2. การวัดและประเมินผลการสอนภาษาไทยเป็นระยะ ๆ นั้น จะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนภาษาไทยเพิ่มขึ้น และมีความตื่นตัวในการเรียนอยู่เสมอ
3. การวัดและประเมินผล จะช่วยให้ครูสามารถแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามความสามารถ เด็กกลุ่มเก่งครูก็จัดสอนเสริมเพื่อให้สามารถพัฒนาความสามารถทางภาษาให้สูงขึ้น ส่วนกลุ่มอ่อนครูก็จัดสอนซ่อมทักษะทางภาษาให้เป็นพิเศษเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องและสามารถเรียนทันกลุ่มอื่น
4. การวัดและประเมินผลการสอนภาษานั้น เป็นการประเมินผล การสอนของครูว่ามีความสามารถในการสอนมากน้อยเพียงใด และควรจะปรับปรุงการสอนด้านใดบ้าง การที่นักเรียนตอบคำถามหรือทำข้อสอบไม่ได้หรือทำไม่ได้ดีเท่าที่ควร ข้อบกพร่องอาจอยู่ที่ตัวครูที่สามารถพูด อธิบาย สื่อสาร ความรู้ ความคิดต่าง ๆ ให้นักเรียนเข้าใจก็เป็นได้
5. ช่วยให้ผู้สามารถวินิจฉัยและทำนายผลเกี่ยวกับการเรียนการสอนได้
6. ให้เป็นวิธีหนึ่งของการเรียนการสอน คือ เป็นการสร้างสถานการณ์ให้นักเรียนได้ทดลองความรู้ความสามารถที่ได้เรียนไปว่าวิธีการเรียนของตนดีเหมาะสมหรือไม่ ควรจะปรับปรุงวิธีการเรียนอย่างไร จึงจะได้รับความรู้จากการเรียนอย่างเต็มที่
7. การวัดและประเมินผลช่วยให้ครูสามารถให้คะแนนนักเรียนได้ถูกต้องจริง

วิธีวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนภาษาไทย

การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนภาษาไทยสามารถทำได้หลายวิธี เช่น

1. การถาม-ตอบปากเปล่า ระหว่างสอน
2. การสอบปากเปล่า เมื่อสอนเสร็จ
3. การสัมภาษณ์
4. การสนทนา
5. การอภิปราย
6. การประชุมกลุ่มย่อย
7. การสังเกต
8. การใช้แบบสอบถาม
9. การทำรายงาน เสนอผลการค้นคว้า
10. การผลิตผลงานสร้างสรรค์ จากความรู้ความคิดที่ได้เรียนมา

ออกมาในรูปของการ เขียนรายงานสั้น เรื่องความ บทความ ฯลฯ

11. การใช้มาตราส่วนประเมินค่า
12. การบันทึกพฤติกรรมทางภาษาของนักเรียน
13. การตั้งยามภาษาให้นักเรียนประเมินผลนักเรียนด้วยตนเอง ด้วยวิธีการ

ต่าง ๆ เช่น การวิจัยการทำงาน

14. การวัดผลโดยใช้แผนภูมิแสดงเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ตั้งไว้
15. การสอบข้อเขียนทั้งอัตนัยและปรนัย
16. การให้วาดภาพหรือการสร้างบทละคร หรืองานอื่น ๆ เช่น การจัด

นิทรรศการ การอภิปราย การโต้วาที การจัดป้ายนิเทศ การทำอุปกรณ์สอนภาษา ฯลฯ

การวัดและประเมินผลมีส่วนช่วยให้กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการช่วยครูผู้สอนในการวางแผนการสอน รู้จักผู้เรียนและแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียน แก้ไขข้อบกพร่องของกิจกรรมการสอน อีกทั้งช่วยให้ผู้เรียนได้ทราบความรู้ความสามารถของตนเอง อันจะนำไปปรับปรุงหรือส่งเสริมความรู้ความสามารถของตนให้ดีขึ้น นอกจากนี้หากครูผู้สอนสามารถ เลือกรูปแบบการวัดผลและประเมินผลที่เหมาะสมแล้วก็จะสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นและสนใจการเรียนมากขึ้นด้วย

4.7 สภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลอย่างมากต่อความคิด ทักษะคิด ความสนใจ และพฤติกรรมของผู้เรียน ทั้งนี้เพราะเด็กจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ตั้งแต่ลืมตาดูโลกโดยอาศัยสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว จีน เปียเจท์ (Jean Piaget อ้างใน พรณี ช.เจนจิต 2528: 81) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเด็กว่า คือ ผู้ที่พยายามศึกษาสำรวจโลกของตัวเอง ทั้งที่เป็นวัตถุสิ่งของ และบุคคล จากการที่เด็กได้มีโอกาสปะทะสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบข้างทำให้เด็กเกิดความคิดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นรูปธรรม และมีพัฒนาการต่อไปเรื่อย ๆ จนในที่สุดสามารถคิดในสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ ดังนั้น หากเด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมใดเด็กก็จะมีความคิด ทักษะคิด ความสนใจ และพฤติกรรม คล้ายคลึงไปกับสภาพแวดล้อมนั้น ๆ ด้วย ดังที่ จอห์น ลอค (John Lock อ้างใน ปราณี รามสูต 2528: 6) ได้กล่าวเกี่ยวกับอิทธิพลของสภาพแวดล้อมไว้ว่า จิตของเราเกิดจากการสะสมประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้จากการเรียนรู้ ถ้าจะเปรียบคนแรกก็บริสุทธิ์เหมือนผ้าขาว ไม่มีรอยด่าง แต่เพราะอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม ในที่สุดผ้าชิ้นนั้นจะมีลวดลาย มีสีต่าง ๆ กลายเป็นผ้าย้อมสี ดังนั้นการที่คนเราคิด หรือมีคุณสมบัติใด ๆ ในตัวแตกต่างกันนั้น ปัจจัยที่สำคัญส่วนหนึ่ง เนื่องมาจากสิ่งแวดล้อม

4.7.1 สภาพแวดล้อมทางบ้าน

สภาพแวดล้อมทางบ้าน เป็นสภาพแวดล้อมแรกที่เด็กได้ เรียนรู้ และอยู่ใกล้ชิดกับ เด็กมากที่สุด หรือแม่แต่กระทั่ง เมื่อ เด็กเติบโตขึ้นอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมทางบ้านก็ยังคงมีผลต่อตัว เด็กอยู่

ประดินันท์ อุประมัย (2527: 133-134) ได้กล่าวถึงอิทธิพลของสภาพแวดล้อมทางบ้านที่มีผลต่อผู้เรียน โดยสรุปได้ว่า

สภาพแวดล้อมทางบ้านที่เข้ามามีอิทธิพลสำคัญต่อการเรียนของผู้เรียน ได้แก่

ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว มีผลต่อความสามารถในการปรับตัวของเด็ก เมื่อเด็กไปอยู่ในโรงเรียน กล่าวคือ ถ้าเด็กมีความสัมพันธ์ต่อบุคคลภายในครอบครัวของตนดี เด็กก็จะมีลักษณะที่เป็นคนมีความเชื่อมั่นในตนเอง เมื่อไปโรงเรียนเด็กก็จะรู้สึกมั่นใจต่อการสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น และถ้าเด็กมีมนุษยสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนและครูใน

โรงเรียนแล้ว ปัญหาด้านการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น ๆ ในโรงเรียนก็หมดไป การที่เด็กไม่มีปัญหาในด้านการสร้างมนุษยสัมพันธ์นี้เอง จะทำให้เด็กไม่ต้องกังวลกับการปรับตัว และสามารถใช้เวลากับการเรียนบทเรียนต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่

การอบรมเลี้ยงดูเด็กของพ่อแม่ ส่งผลมาถึงการเรียนใน

โรงเรียนด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการสร้างลักษณะนิสัย และคุณลักษณะที่สำคัญ ๆ หลายประการ เช่น การเป็นคนมีความรับผิดชอบ การเป็นคนมีความเชื่อมั่นในตนเอง การเป็นคนมีเหตุผล ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถ้าเด็กได้รับการปลูกฝังหรือส่งเสริม เป็นอย่างดีมาจากที่บ้านแล้ว ก็ไม่เป็นการยากที่ครูจะช่วยสานต่อให้ แต่ถ้าเด็กไม่ได้รับการปลูกฝังหรือส่งเสริมจากที่บ้านมากพอ ย่อมตกเป็นภาระที่หนักมากสำหรับครู เพราะครูต้องรับผิดชอบเด็กเป็นจำนวนมาก และถ้าครูพบกับปัญหาเหล่านี้มาก ๆ ครูก็จำเป็นจะต้องมาใช้เวลากับการแก้ปัญหาดังกล่าว แทนการมุ่งเพิ่มพูนหรือจัดสรรประสบการณ์ที่เหมาะสมให้กับเด็ก ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูเด็กจากที่บ้านมีผลกระทบไปถึงการเรียนในโรงเรียนของเด็กด้วยเช่นกัน

สภาพเศรษฐกิจของครอบครัว เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง

ที่มีส่วนส่งผลไปถึงผลการเรียนของเด็ก แม้จะไม่ใช่เป็นผลโดยตรงแต่ก็ส่งผลทางอ้อมไปสู่การเรียนได้ไม่น้อย ถ้าเผชิญสภาพเศรษฐกิจนั้นผนวกเข้ากับความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว และลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเด็กด้วย เด็กที่มาจากสภาพครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจยากจน มักขาดแคลนในเรื่องวัสดุอุปกรณ์การเรียน และบางครั้งถึงกับขาดปัจจัยในการเดินทางหรือซื้ออาหารรับประทานในตอนกลางวัน ยิ่งถ้าผนวกเข้ากับสภาพครอบครัวที่เข้าทำนองบ้านแตกสาแหรกขาดรวมขาดการอบรมสั่งสอนจากผู้ปกครองที่ใกล้ชิด เด็กด้วยแล้ว ความขาดแคลนทั้งปัจจัยที่บำรุงเลี้ยงร่างกายให้สมบูรณ์แข็งแรง ทั้งความอบอุ่นทางจิตใจ และทั้งวัสดุอุปกรณ์การเรียนนี้จะเป็นสิ่งบั่นทอนความสนใจของเด็กต่อบทเรียนเป็นอย่างยิ่ง เพราะเด็กเกิดความท้อแท้ เสียขวัญ และมีปมด้อยมากเกินไปกว่าที่จะมีแรงจูงใจในการเรียนอื่นใดมาทดแทนได้

นอกจากนี้ ผกา สัตยธรรม (2531: 14-17) ยังได้เสนอแนวคิด

เกี่ยวกับอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูจากบิดามารดา และบทบาทของบิดามารดา ที่มีต่อเด็กนักเรียนไว้ว่า

การอบรม เลี้ยงดูจากบิดามารดา

ครอบครัวเป็นสถานที่แห่งแรก หรือสังคมแห่งแรกที่เด็กได้รับการเลี้ยงดู สิ่งแวดล้อมภายในครอบครัว ตั้งแต่ก่อนเกิดมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของเด็ก เมื่อเด็กโตขึ้นสิ่งแวดล้อมที่เขาวชนได้รับจากครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูในบ้านเป็นตัวกำหนดที่สำคัญ และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม และการแสดงออกของเขาวชนเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการปูพื้นฐานทางด้านพฤติกรรมทางจิตใจที่ปกติหรือไม่ปกติของบุคคล บิดามารดาที่มีทัศนคติ ค่านิยม แนวคิดทางด้าน ศีลธรรม และคุณธรรมแบบใด ก็มีส่วนทำให้เด็กหรือเขาวชนมีความคิดและพฤติกรรมแบบนั้น ที่เป็นดังนี้เพราะพ่อแม่เป็นตัวอย่างทีใกล้เคียงที่สุดของลูก

ในด้านคุณธรรมต่าง ๆ ถ้าบิดามารดามีความยุติธรรม มีความซื่อตรงอ่อนโยนมีเมตตา มีศีลห้า เด็กซึ่ง เป็นลูกก็จะมีพฤติกรรมแบบเดียวกัน ในทางตรงกันข้าม ถ้าบิดามารดาขาดคุณธรรม เช่น ล้ำเอียง ไม่ซื่อ ขาดความเห็นอกเห็นใจ ลูกทำผิดก็ไม่ดักเตือนแก้ไข ลูกก็จะมีนิสัยเช่นนั้น ถ้าบิดามารดาให้ความรักความมั่นใจในลูก ชี้แจงให้ลูกเข้าใจด้วยวิธีการต่าง ๆ ทีเหมาะสม เช่น เมื่อลูกพูดปด หรือทำผิดก็เตือนว่าพ่อแม่จะไม่รัก แค่นี้ลูกก็จะมี ความละเอียดไม่กล้ากระทำอีก

ในด้านการเป็นตัวอย่างสำหรับลูก ๆ นั้น บิดามารดาอย่ามเป็นตัวอย่างทีใกล้เคียงของลูก อยู่ในลักษณะของลูกไม่หล่นไม่ไกลต้น ลูกมีพฤติกรรมตามบิดามารดา เช่น บิดาเป็นนักการพนัน ลูกก็ชอบและสนใจ เล่นการพนัน ในกรณีทีบิดามารดาหลงระเรีงเอาแต่ความสนุกสนานไม่สนใจในการงาน ลูกก็มีพฤติกรรมตามนั้น จะมีข้อยกเว้นอยู่บางรายเท่านั้น

บทบาทของบิดามารดาต่อบุตร

บทบาทของบิดามารดามีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของ เด็กทั้งในปัจจุบันและอนาคต เด็กจะดีหรือร้ายบิดามารดามีส่วนสนับสนุนอยู่มาก มีบางกรณีทีเป็นข้อยกเว้น คือ แม้บิดามารดาจะเป็นแบบฉบับที่ดี แต่ด้วยเหตุผลประกอบบางประการทีทำให้เด็ก ซึ่งเป็นลูกหรือเขาวชนไม่รับแบบฉบับที่ดีนั้น ตัวอย่างที่ดีก็จะได้ผลดีเท่าทีควรจะเป็น

บทบาทของทุกคนในครอบครัว ย่อมมีความสำคัญต่อกัน บิดามารดา มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตน เป็นตัวอย่างที่ดีต่อบุตร ถ้าขาดการเอาใจใส่และขาดความรับผิดชอบ ก็จะทำให้สร้าง

ปัญหาให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง และบุตรซึ่ง เป็นเยาวชนของชาติ เป็นการเพิ่มปัญหาจากบ้านไปสู่สังคม บุตรมีหน้าที่สำคัญ คือ ต้องศึกษาหาความรู้จึงจำเป็นที่จะต้องรู้จักบทบาทและหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาหาความรู้ให้ดี เป็นผู้รู้จักบทบาทหน้าที่ของลูกที่ดีสามารถจะช่วยเหลือครอบครัวเกี่ยวกับงานบ้านตามความเหมาะสม ไม่ละเลยหน้าที่ต่าง ๆ ไม่หนีเรียน ไม่เกเร ไม่คบเพื่อนชั่ว ไม่ฝักใฝ่เรื่องที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ เช่น ดิถยาเสพติด ฯลฯ

เมื่อสภาพแวดล้อมทางบ้านมีอิทธิพลต่อเด็กมากเช่นนี้ เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการสนับสนุนส่งเสริมในการเรียนจากครอบครัวของนักเรียนเอง โดยอาศัยความช่วยเหลือในการให้คำปรึกษาจากครูผู้สอน เพื่อเป็นการสร้างความสนใจในการเรียนให้แก่ผู้เรียนตั้งแต่ก่อนเข้าโรงเรียน

4.7.2 สภาพแวดล้อมในโรงเรียน

สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนมีอิทธิพลต่อความสนใจในการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนโดยตรง เพราะถ้าหากโรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยแล้ว นักเรียนก็ย่อมเกิดความสนใจในการเรียนขึ้นทำให้ไม่เบื่อหน่ายและกระตือรือร้นที่จะเรียน

ประดินันท์ อุปรมัย (2527: 134-135) กล่าวถึงสภาพแวดล้อมในโรงเรียนไว้ดังนี้

สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ได้แก่ สถานที่ตั้งและสภาพแวดล้อมนอกโรงเรียน สภาพโดยทั่วไปภายในอาณาบริเวณโรงเรียน และสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

ถ้าบ้านของเด็กอยู่ห่างไกลจากโรงเรียนมาก เด็กต้องใช้เวลาในการเดินทางมาก เด็กจำเป็นต้องออกจากบ้านแต่เช้าตรู่ และบางครั้งโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพฯ การจราจรติดขัด เด็กก็จะมาโรงเรียนสายและอาจถูกทำโทษ การถูกทำโทษโดยเด็กมิได้ตั้งใจทำผิดทำให้เด็กรู้สึกหงุดหงิดไม่สบายใจหรือถ้าจะหลีกเลี่ยงการถูกทำโทษบางครั้งเด็กก็อาจจะต้องอดอาหารเข้าเพื่อออกจากบ้านให้เร็วขึ้น เมื่ออดอาหารเข้า เด็กก็ขาดความสุขในขณะนั่งเรียน เพราะอาจเกิดความหิว ฉะนั้นการเลือกโรงเรียนไม่ให้ไกลจากบ้านนักจึงเป็นสิ่งผู้ปกครองควรทำถ้าทำได้นอกจากนี้สภาพแวดล้อมนอกโรงเรียน เช่น สภาพแวดล้อมของตึกกรมรอบบริเวณโรงเรียน เสียงรถยนต์วิ่งขวักไขว่ เสียงรถไฟหรือเสียงเครื่องบิน หรือการที่โรงเรียนตั้งอยู่ติดกับโรงภาพยนตร์ หรือโรงแรมมากเกินไป สิ่งเหล่านี้มีส่วนทำให้เด็กเกิดความวอกแวกในขณะเรียนได้ด้วย

สภาพทั่วไปในอาคารบริเวณโรงเรียนก็มีส่วนสร้างบรรยากาศ และชักจูงให้เด็กอยากมาหรือไม่อยากมาโรงเรียนได้เช่นกัน ถ้าสภาพทั่วไปร่มรื่น สวยงาม สะอาดสะอ้าน และมีระเบียบเรียบร้อย นอกจากจะทำให้เด็กรู้สึกสดชื่นสบายใจแล้วยังเป็นส่วนหนึ่งของการช่วยปลูกฝังความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการรักสวยรักงามให้กับเด็กด้วย

สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน อันได้แก่ลักษณะการจัดที่นั่ง ให้นักเรียน สภาพห้องที่มีการถ่ายเทอากาศได้มากหรือน้อย การจัดวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อทบทวน หรือส่งเสริมให้เด็กเกิดหรือรักต่อการแสวงหาความรู้ ก็ล้วนมีส่วนเอื้ออำนวยต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของเด็กเช่นกัน

สุจริต เพียรชอบ (2525: 48-49 , 82-83) ได้กล่าวถึง การจัดสภาพการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยไว้ พอสรุปได้ดังนี้

1. การจัดบุคลากรเพื่อสอนวิชาภาษาไทย ควรจัดให้เหมาะสม ครูผู้สอนภาษาไทยควรได้รับการศึกษาอบรมทางด้านภาษาไทยอย่างแท้จริง และเป็นผู้ที่มีวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ

2. การจัดเวลาเรียน ผู้จัดตารางสอนควรให้ความสำคัญแก่ภาษาไทย โดยพยายามจัดให้มีสอนในตอนเช้าบ้าง เพราะในตอนเช้าอากาศสดชื่น ไม่วุ่นวาย นักเรียนจะได้เรียนภาษาไทยด้วยความรู้สึกกระปรี้กระเปร่า ไม่ว่างเหงาหาวนอน

3. การจัดบริการเพื่อการเรียนการสอนภาษาไทย ทางโรงเรียน ควรจะได้อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เพื่อการเรียนการสอนภาษาไทยจะได้มีประสิทธิภาพดี เช่น จัดสภาพห้องเรียนให้เหมาะสม ห้องสมุดมีหนังสือประกอบการค้นคว้าพร้อมมูล มีห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องภาษาไทย หรือศูนย์วิทยบริการภาษาไทย ห้องปฏิบัติการเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางด้านการพูด การอ่าน เป็นต้น นอกจากนั้นทางโรงเรียนควรจะได้อำนวยความสะดวกเกี่ยวกับบริการสื่อการสอนต่าง ๆ เพื่อครูจะได้สอนภาษาไทยโดยสะดวกและมีประสิทธิภาพ

4. สภาพห้องเรียนวิชาภาษาไทยควรมีสภาพที่เหมาะสม เพื่อที่จะได้แปลงหลักสูตรไปสู่การสอนได้โดยสะดวก ห้องเรียนวิชาภาษาไทยควรมีขนาดเหมาะสม มีเนื้อที่พอที่จะจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การอภิปราย การโต้วาที การแสดงละคร การแสดงบทบาทสมมติ การจัดการประกวด หรือการจัดนิทรรศการได้ ม้านั่งโต๊ะเรียนควรเคลื่อนย้ายได้โดยสะดวก สามารถจัดที่นั่งเรียนเป็นลักษณะต่าง ๆ ได้ เช่น จัดเป็นรูปวงกลม วงรี สี่เหลี่ยมผืนผ้า หรือแบ่ง

เป็นกลุ่มย่อย ๆ ได้ กระดานดำมีขนาดยาว พอที่ครูและนักเรียนจะเขียนและทำกิจกรรมต่าง ๆ ควรมีป้ายนิเทศทั้งด้านหน้าห้องเรียน และหลังห้องเรียน เพื่อครูและนักเรียนจะได้จัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียนได้ มีปลั๊กไฟสะดวกต่อการใช้เทป การฉายแผ่นโปร่งใส และภาพนิ่งได้

5. การจัดบริเวณโรงเรียน การจัดบริเวณโรงเรียนให้ส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย ก็นับเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยให้การเรียนภาษาไทยได้ผล บริเวณหน้าห้องเรียน อาจติดป้ายประกาศไว้เพื่อให้นักเรียนแต่ละห้องจะได้แสดงผลงานการค้นคว้าทางด้านภาษาไทยของนักเรียน ตามระเบียบก็เช่นกัน หากมีป้ายประกาศวางไว้เป็นระยะ ๆ ครูและนักเรียนอาจจัดนิทรรศการที่ป้ายประกาศเหล่านั้น เมื่อนักเรียนคน หรือกลุ่มใดมีผลงานเชิงสร้างสรรค์ เช่น คำขวัญ คำประพันธ์ บทความ หรือเรียงความที่ดีเด่นก็อาจนำมาแสดงไว้เป็นการเผยแพร่ความสามารถของนักเรียนได้ รอบ ๆ บริเวณโรงเรียนอาจมีการปลูกต้นไม้ ดอกไม้ในวรรณคดี เพื่อเป็นการให้ความรู้ความสามารถ และความร่มรื่น ตามต้นไม้ หรือแปลงดอกไม้อาจติดชื่อ หรือคำประพันธ์ เกี่ยวกับต้นไม้ และดอกไม้้นั้นไว้ด้วยก็ได้

6. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรจะได้ใช้กลวิธีการสอนต่าง ๆ และจัดกิจกรรมแปลก ๆ ใหม่ ๆ หลาย ๆ ชนิด เพื่อให้การเรียนการสอนภาษาไทยสนุกสนานมีชีวิตชีวา นักเรียนรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา และมีทักษะทางภาษาดีสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้

7. การให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือก ให้ผู้เรียนได้มีเสรีภาพ มีอิสระในการเรียนพอสมควร มีโอกาสได้เลือกทำกิจกรรมที่ผู้เรียนสนใจ และมีเสรีภาพในการเลือกวิชาเรียนตามที่ตนปรารถนา

8. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรภาษาไทย ควรจัดให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรภาษาไทย ซึ่งจัดขึ้นนอกเวลาเรียนด้วย กิจกรรมเสริมหลักสูตรนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัด และความสนใจทางด้านภาษาไทยของตนเองและพัฒนาให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป นอกจากนั้นยังเป็นการช่วยเสริมสมรรถภาพทางภาษาที่ได้เรียนในชั้นให้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย

9. การนำหลักสูตรวิชาภาษาไทยไปใช้นั้น ควรคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนและประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ พยายามจัดการเรียนการสอนภาษาไทยให้ผู้เรียนรู้สึกประสบความสำเร็จ มีความรู้ และทักษะทางภาษาที่ดี มีความมั่นใจ และมีเจตคติที่ดีต่อภาษาไทย

10. การจัดงบประมาณ การจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ให้สัมฤทธิ์ผลนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ สื่อการสอน ความสะดวกในด้านต่าง ๆ ตลอดจนหาหน้ที่จะพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ งบประมาณจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้การนำหลักสูตรวิชาภาษาไทยไปใช้ได้ผลตามที่มุ่งหมายไว้ ทางโรงเรียนควรจะได้วางแผนจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ

11. การประเมินผล การประเมินผลหลักสูตรถือว่า เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะฉะนั้นควรจะได้มีการประเมินผลหลักสูตร ตลอดจนการเรียนการสอนภาษาไทย เป็นระยะ ๆ เพื่อจะได้ทราบว่า การนำหลักสูตรไปใช้ได้ผลดีมากน้อยเพียงใด และควรจะได้นำผลจากการประเมินหลักสูตรนั้น ไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรวิชาภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สภาพแวดล้อมในโรงเรียน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสนใจในการเรียนวิชาภาษาไทยดังกล่าวข้างต้น ดังนั้นหากบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทุกฝ่ายในโรงเรียน ร่วมมือกันจัดสภาพแวดล้อมที่เราใจสามารถสร้างความสนใจในการเรียนวิชาภาษาไทยให้แก่ นักเรียนได้แล้ว การเรียนการสอนภาษาไทยก็จะประสบผลสำเร็จตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

4.7.3 สภาพแวดล้อมในชุมชน

สภาพแวดล้อมในชุมชนมีอิทธิพลต่อความสนใจในการเรียนของผู้เรียนด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นตัวบุคคล ลักษณะการประกอบอาชีพ ลักษณะการดำรงชีวิตของคนในชุมชน หรือสื่อมวลชนต่าง ๆ

ประดินันท์ อุปรมัย (2527: 135) ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมในชุมชน ไว้ดังนี้

สิ่งแวดล้อมในชุมชน หมายถึง สภาพแวดล้อมรอบบ้านและโรงเรียนของเด็ก รวมทั้งบุคคลในชุมชนที่เด็กอาศัย และสื่อมวลชนต่าง ๆ ด้วย

ในด้านสภาพแวดล้อมที่มีส่วนต่อการดึงดูดความสนใจของเด็กให้หันเหออกไปหา โดยละทิ้งบทเรียนได้มากน้อยตามระดับที่ยู่ต่ออารมณ์ของเด็กในแต่ละวัย แต่สำหรับบุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ใหญ่ในชุมชนมีผลต่อการประพฤติปฏิบัติของเด็กเป็นอันมาก เพราะเด็กมักเลียนแบบหรือเอาเยี่ยงอย่าง นอกจากนี้ถ้าการปฏิบัติตนของบุคคลในชุมชนเกิดขัดแย้งกับการ

ปฏิบัติตนที่ควรจะเป็นตาม เด็กเคยได้รับการสั่งสอนมาจากที่บ้านหรือทางโรงเรียน เด็กก็จะเกิดความสับสนหรือมีความขัดแย้งในใจเกิดขึ้น

สำหรับสื่อมวลชนนั้น ไม่ว่าจะ เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ หรือโทรทัศน์ ล้วนมีส่วนสร้างเสริมความรู้หรือให้แบบอย่างในทางบวกหรือลบแก่เด็กได้ทั้งสิ้น ฉะนั้นการแนะนำ ให้เด็กรู้จักเลือกอ่าน เฉพาะสิ่งพิมพ์บางประเภท หรือเลือกฟังหรือดูรายการบางรายการที่มี ประโยชน์จะเหมาะสมกว่าการปล่อยให้เด็กได้สัมผัสกับสื่อมวลชนทุกอย่างโดยไม่มีการเลือกสรร หรือการให้คำแนะนำที่เหมาะสม เพราะเด็กเล็ก ๆ หรือแม้แต่เด็กวัยรุ่นเองก็ตามยังขาดดุลพินิจ ที่ดี และบางทีก็ขาดการไตร่ตรองหรือขาด เหตุผลที่เหมาะสม

ถึงแม้ว่าสภาพแวดล้อม ในชุมชนนั้นครูผู้สอนไม่อาจจะควบคุมให้ มีสภาพที่ส่งเสริมความสนใจในการ เรียนของนักเรียนได้อย่างเต็มที่ แต่หากครูผู้สอนสามารถชี้แจง เสนอแนวความคิด ในด้านที่จะเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อวิชาภาษาไทยให้แก่ นักเรียนและบุคคลในชุมชน ได้ยอมรับแล้วก็จะเกิดประโยชน์ต่อการ เรียนการสอนวิชาภาษาไทยอย่างยิ่ง

ข. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

นवलทิพย์ รักษาทรัพย์ (2522: 180-189) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาการเรียน การสอนภาษาไทย โดยใช้หนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร 9 โรงเรียน" โดยใช้แบบสอบถาม 2 ชุด ถามครูภาษาไทยที่สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 27 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 360 คน ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร ผลการวิจัยพบว่า ครูที่ สอนวิชาภาษาไทยส่วนมากใช้หลักสูตรโดยอาศัยคู่มือการสอน เป็นแนวทาง พร้อมทั้งศึกษาค้นคว้า รายละเอียดการสอนด้วยตนเอง และเตรียมโครงการสอนก่อนเริ่ม เบ็ดภาคเรียนโดยครูในโรงเรียน เดียวกันร่วมกัน วางแผน การจัดการเรียนการสอนแยกเป็นรายวิชาคือ หลักภาษา การใช้ภาษา และวรรณคดี โดยพยายามเชื่อมโยงเนื้อหาให้มีความสัมพันธ์กัน ด้านกิจกรรมเสริมการเรียน การสอนที่ใช้มากที่สุดคือ การแบ่งกลุ่มค้นคว้าทำรายงาน การอภิปรายปัญหา อุปกรณ์ที่ใช้ส่วนมากคือ รูปภาพ การวัดผลใช้วิธีวัดผลจากการตอบปากเปล่าในชั้นเรียน และทดสอบย่อย ปัญหาเกี่ยวกับการ

เรียนการสอนคือ คู่มือการสอนมีไม่เพียงพอ ไม่มีงบประมาณในการซื้ออุปกรณ์ ส่วนอุปสรรคในการจัดกิจกรรม คือ นักเรียนมีจำนวนมากเกินไป ครูมีความต้องการให้เพิ่มแหล่งค้นคว้าให้ผู้บริหารสนับสนุนการใช้อุปกรณ์ ส่งเสริมให้เข้ารับการอบรมโดยให้ศึกษานิเทศก์เป็นผู้จัด เพื่อกำหนดขอบข่ายของเนื้อหา และให้คำแนะนำการสอนแบบทักษะสัมพันธ์ ปัญหาของนักเรียน คือ ครูที่สอนวิชาภาษาไทยไม่ใช้อุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน นักเรียนไม่กล้าแสดงความคิดเห็น นักเรียนต้องการให้ครูนำความรู้นอกเหนือจากหนังสือเรียนมาประกอบการสอน ควรให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและร่วมกิจกรรมให้มากขึ้น ทั้งต้องการให้ครูวัดผลจากข้อสอบ

นุชรินทร์ พ้ารัมย์ขาว (2522: 66-68) ได้วิจัยเรื่อง "การใช้สื่อการสอนในการสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนราษฎร์ในกรุงเทพมหานคร" โดยใช้แบบสอบถามผู้บริหารและครูผู้สอนภาษาไทยของโรงเรียนราษฎร์จำนวน 300 คน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร จาก 100 โรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า สื่อการสอนที่มีมากที่สุดในโรงเรียนคือ กระดานดำ หนังสืออ้างอิงประกอบบทเรียน หนังสือพิมพ์ วารสารต่าง ๆ รูปภาพและไมโครโฟน เครื่องขยายเสียง ปัญหาและอุปสรรคในการใช้สื่อการสอน คือ ครูผู้สอนไม่ทราบแหล่งบริการสื่อทั้งในและนอกโรงเรียน ไม่มีเวลาคิดและเตรียมใช้สื่อการสอน ขาดงบประมาณในการจัดซื้อสื่อโรงเรียนมีสื่อการสอนจำนวนจำกัดและไม่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาที่สอนสภาพห้องเรียนไม่เหมาะกับการใช้สื่อ และไม่ได้ได้รับความสะดวกในการติดต่อยืมสื่อจากนอกโรงเรียน สื่อที่ผู้บริหารและครูภาษาไทยต้องการมากคือ หนังสืออ้างอิงประกอบบทเรียน ห้องปฏิบัติการภาษาไทย หนังสือพิมพ์ วารสาร เทป เครื่องเล่นเทปและรูปภาพต่าง ๆ ส่วนความต้องการที่จะได้รับบริการจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน คือ ต้องการให้จัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาสำหรับบริการให้คำแนะนำ และยืมสื่อการสอนไปใช้ได้มากที่สุด

ปองจิต อ่อนเฝ้า (2522: 85-89) ได้วิจัยเรื่อง "ปัญหาการวัดและประเมินผล การสอนการเรียนวิชาภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย" โดยใช้แบบสอบถามครูภาษาไทยจำนวน 142 คน นักเรียน 240 คน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย 24 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า วิธีวัดผลที่ครูภาษาไทยใช้มากคือ การให้นักเรียนตอบปากเปล่า ทำแบบฝึกหัดเป็นการบ้าน เขียนรายงาน และทำแบบทดสอบย่อยเป็นระยะ ๆ ปัญหาที่ครูพบคือ เวลาเรียนมีจำกัดโอกาสวัดผลระหว่างภาคเรียนมีน้อย ไม่มีโอกาสให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมในชั้นเรียนและสอนไม่ทัน ผู้เรียนมีทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียนไม่ดีพอ มีทัศนคติไม่ดีต่อวิชาภาษาไทยและ

เตรียมตัวไม่พร้อมที่จะสอบ ครูขาดความรู้ความเข้าใจในการวัดผลและประเมินผล ขาดความชำนาญในการสร้างข้อสอบ มีปัญหาด้านเวลาในการสร้างข้อสอบและเกณฑ์การตัดสินผลการเรียนไม่มาตรฐาน ส่วนความต้องการของครูภาษาไทย ต้องการให้มีการจัดตั้งคลังข้อสอบเป็นแหล่งกลางให้ครูได้ยืมใช้ ต้องการให้จัดหาอุปกรณ์และคู่มือการวัดผลให้เพียงพอ

พัฒนา ธิติเสรี (2522: 103-107) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยหลักสูตรปริญญาตรีของสภาการฝึกหัดครู" โดยใช้แบบสอบถาม 3 ชุด ใช้สำหรับผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 331 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ สัดส่วนของวิชาหลักภาษาและภาษาศาสตร์ต่อการใช้ภาษา ต่อวรรณคดียังไม่เหมาะสม เนื้อหาด้านวรรณคดีมากเกินไป เนื้อหาวิชาบาลีสันสกฤตซ้ำซ้อนกับเนื้อหาวิชาภาษาต่างประเทศ กิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้มากที่สุดคือ การบรรยาย ให้นักศึกษาค้นคว้าทำรายงาน สื่อการสอนที่ใช้มากที่สุดคือ เทปบันทึกเสียง รูปภาพ หุ่นจำลอง การวัดและประเมินผลที่ใช้บ่อยคือ ให้นักศึกษำทำรายงาน ใช้ข้อสอบอัตนัยและปรนัยมาก

สมลักษณ์ สุดหอม (2522: 88-91) ได้วิจัยเรื่อง "โปรแกรมการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร" โดยใช้แบบสอบถามครูภาษาไทย 2 ชุด จำนวน 77 คน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 320 คน จากโรงเรียนรัฐบาล 16 โรงเรียน ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ความมุ่งหมายที่สำคัญในการจัดกิจกรรมคือ เพื่อให้มีความรู้และทักษะทางภาษาไทยดีขึ้น เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความสามารถพิเศษ เพื่อให้ นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาภาษาไทย ผู้ริเริ่มและดำเนินการจัดกิจกรรมคือ อาจารย์หมวดวิชาภาษาไทยร่วมกับนักเรียนวางแผนและจัดกิจกรรม เวลาที่ใช้จัดส่วนใหญ่เป็นเวลาเรียน กิจกรรมที่จัดเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการใช้ภาษา หลักภาษาไทยและวรรณคดีไทย กิจกรรมที่จัดส่วนใหญ่คือ กิจกรรมการใช้ภาษา มีการประเมินผลการจัดกิจกรรมทุกครั้ง มีการประเมินผลโดยการสังเกตจากการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนและดูผลงานที่นักเรียนปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ และนำผลจากการประเมินไปปรับปรุงการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป ปัญหาในการจัดกิจกรรมคือ นักเรียนไม่สนใจ ไม่เข้าใจ ไม่เห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรม ขาดความร่วมมือและสนับสนุนจากบุคลากรในโรงเรียน ขาดงบประมาณ เวลา และอุปกรณ์ไม่เพียงพอ

ประสม นนทสุวรรณ (2524: 116-124) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาการเรียนการสอนภาษาไทย โดยใช้หนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 3" โดยใช้แบบสอบถามครูภาษาไทยจำนวน 20 คน และนักเรียน 200 คน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 3 ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยส่วนมากใช้หลักสูตรโดยการศึกษาหาความรู้และวิธีสอนใหม่ ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนการสอนตามแนวคู่มือการสอน โดยมีการวางแผนการสอนร่วมกับครูในโรงเรียนเดียวกัน และเริ่มจัดทำโครงการสอนก่อนเปิดเรียน การจัดการเรียนการสอนครูได้แยกสอนเป็นรายวิชา วรรณคดี การใช้ภาษา แต่เชื่อมโยงเนื้อหาให้สัมพันธ์กัน ด้านวัตถุประสงค์ในการประเมินผลการเรียนการสอน เพื่อค้นหาข้อบกพร่องด้านการเรียนของนักเรียน เพื่อจัดสอนซ่อม เสริม เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และตัดสินผลการเรียนของนักเรียน วิธีการที่ครูใช้ประเมินผลมากคือ การให้ตอบคำถามปากเปล่าในชั้นเรียน นอกจากนี้ครูผู้สอนมีปัญหาเกี่ยวกับคำแนะนำที่ระบุไว้ในคู่มืออยากแก่การปฏิบัติ ไม่มีเวลาเตรียมการสอน นักเรียนไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ขาดงบประมาณในการจัดซื้อสื่อการสอน ไม่เข้าใจการวัดผลการเรียนการสอนแบบทักษะสัมพันธ์ในด้านการนิเทศครูต้องการความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์ ต้องการแหล่งค้นคว้าและเข้าอบรมตามแนวหลักสูตรใหม่ ครูได้เสนอแนะให้ปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น เวลาและเนื้อหาที่ใช้ควรทันสมัย ส่วนนักเรียนมีปัญหาและเสนอแนะคือ ต้องการร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึง ต้องการให้ครูนำความรู้นอกเหนือจากบทเรียนมาสอนประกอบและให้ครูใช้วิธีการใหม่ ๆ ในการสอน

พัชรี สายสิทธิ์ (2524: 118-122) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย โดยใช้หนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร" โดยใช้แบบสอบถามครูภาษาไทย จำนวน 33 คน และนักเรียนจำนวน 218 คน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ครูภาษาไทยส่วนใหญ่ดำเนินการสอนตามคู่มือการสอน ส่วนการจัดทำแผนการสอนมีการวางแผนร่วมกันและจัดทำก่อนถึงปีการศึกษา การสอนแยกสอนเป็นรายวิชาอยู่แต่พยายามเชื่อมโยงเนื้อหาให้สัมพันธ์กัน ด้านการวัดผล ครูมีวัตถุประสงค์ในการวัดผลเพื่อตัดสินผลการเรียนและเพื่อตรวจสอบความรู้ความเข้าใจ วิธีวัดผล ใช้วิธีตรวจสมุดแบบฝึกหัด และให้ตอบปากเปล่าคำถามในแบบทดสอบส่วนมากวัดความเข้าใจ

ด้านการจัดการเรียนการสอน ครูภาษาไทยมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องวัตถุประสงค์ของหลักสูตรวางไว้ซับซ้อนเกินไป คำแนะนำในคู่มือครูปฏิบัติตามได้ยาก และขาดหนังสือคู่มือครูเพื่อใช้ประกอบการสอน นอกจากนี้ครูมีปัญหาเรื่องขาดงบประมาณในการจัดซื้อสื่อการสอน ขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีสอนแบบทักษะสัมพันธ์ ไม่มีเวลาจัดกิจกรรมหรือเตรียมสื่อการสอน ขาดสื่อการสอนและไม่สามารถทำสื่อการสอนเองได้ ครูต้องการให้ผู้บังคับบัญชาจัดหาสื่อการสอน หนังสือคู่มือ และหนังสือประกอบการค้นคว้าให้เพียงพอ ต้องการให้ศึกษานิเทศก์แนะนำและสาธิตวิธีสอนแบบทักษะสัมพันธ์ นอกจากนี้ยังได้เสนอแนะว่า ควรให้ครูเข้ามีส่วนร่วมในการทำหลักสูตร และเสนอให้จัดเนื้อหาหลักภาษาไว้ในหนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ ส่วนนักเรียนมีความเห็นว่า ครูไม่ค่อยจัดกิจกรรมและไม่ใช้สื่อการสอน นักเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับเนื้อหาในหนังสือเรียน เข้าใจยาก ต้องการให้ครูนำความรู้นอกเหนือจากหนังสือมาประกอบการสอน และต้องการให้ครูสอนโดยใช้สื่อการสอนด้วย

วิมลรัตน์ นิรัตกุลชัย (2524: 98-104) ได้วิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการใช้หนังสือคู่มือการสอนหนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เล่มหนึ่ง" โดยใช้แบบสอบถามครูภาษาไทยที่สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 210 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 88 โรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่ใช้หนังสือคู่มือการสอนเพราะเห็นว่าทำให้เตรียมการสอนสะดวกขึ้น และเห็นว่าหนังสือคู่มือช่วยให้ครูสอนได้ตรงตามจุดประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือคู่มือการสอนครูส่วนใหญ่เห็นว่า เขียนได้ชัดเจน ทำให้เข้าใจง่าย นำไปปฏิบัติจริงได้ ข้อคิดที่ได้จากเรื่องในบทเรียนเหมาะสมกับวัยของเด็ก ความรู้ประกอบถูกต้อง เชื่อถือได้ แต่โรงเรียนขาดหนังสืออ่านประกอบ ทำให้ครูและนักเรียนมีโอกาสอ่านหนังสือน้อย ครูส่วนใหญ่ต้องการร่วมปรับปรุงหนังสือคู่มือการสอน และต้องการให้แนะนำแหล่งอุปกรณ์การสอน ตัวอย่างข้อทดสอบแบบวิเคราะห์แบบทดสอบความสัมฤทธิ์และเนื้อหาอื่น ๆ ในความรู้ประกอบบทเรียน ข้อเสนอแนะที่ครูต้องการคือ คำแนะนำด้านกลวิธีการสอนแบบทักษะสัมพันธ์ เอกสารประกอบการสอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ วิทยานิพนธ์ คำแนะนำรายชื่อในคู่มือ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูมีโอกาสใช้คู่มือการสอน ด้านหลักสูตรวิชาภาษาไทยอยู่ในอันดับรอง และด้านสื่อการสอนอยู่ในอันดับสุดท้าย ครูต้องการการนิเทศก์ด้านวิธีสอนและด้านสื่อการสอนอยู่ในอันดับแรก ด้านเนื้อหาวิชาและด้านการจัดกิจกรรมประกอบ

การสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร อยู่ในอันดับรอง ด้านการประเมินผลการเรียนอยู่ในอันดับสุดท้าย การนิเทศที่ครูต้องการ เป็นอันดับแรกคือ ด้านหลักสูตรวิชาภาษาไทย ครูต้องการให้จัดหาคู่มือให้แก่ครูผู้สอนทุกรายวิชา ก่อน เปิดภาคเรียน ด้านเนื้อหาวิชาต้องการ เอกสารประกอบการสอน เพิ่มเติม เพื่อให้มีความรู้กว้างขวางยิ่งขึ้น ด้านวิธีสอนต้องการ การสาธิตการสอนแบบต่าง ๆ ด้านสื่อการสอน ต้องการ คำแนะนำวิธีการผลิตสื่อ ด้านการประเมินผลการเรียน ต้องการ ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการวิเคราะห์ข้อสอบ เพื่อสร้างข้อสอบมาตรฐานของโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียน ด้านกิจกรรมประกอบการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ต้องการ หนังสือ เอกสารเกี่ยวกับกิจกรรมประกอบการสอน บุคคลที่ครูต้องการ ให้เป็นผู้ให้การนิเทศอยู่ในอันดับแรกคือ ศึกษานิเทศก์

เอมอร์ เนียบน้อย (2524: 66-80) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "พฤติกรรมการสอนภาษาไทยด้านการจูงใจของอาจารย์ในวิทยาลัยครุนครสวรรค์ วิทยาลัยครูกำแพงเพชร วิทยาลัยครูอุตรดิตถ์ และวิทยาลัยครูลำปาง" โดยใช้แบบสอบถามกับประชากรที่เป็นอาจารย์ภาษาไทย 19 คน กลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักศึกษาริชาภาษาไทย 333 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า อาจารย์มีพฤติกรรมการสอนวิชาเอกภาษาไทยในด้านการจูงใจโดยรวมในปริมาณแตกต่างกัน โดยอาจารย์มีพฤติกรรมในด้านการแต่งกายเหมาะสมกับอาชีพ เป็นปริมาณมากที่สุด พฤติกรรมที่อาจารย์มี เป็นปริมาณน้อยที่สุดคือ การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่นักศึกษา เมื่อพิจารณาการใช้พฤติกรรมของอาจารย์ในแต่ละด้านพบว่า อาจารย์มีพฤติกรรมการสอนด้านการจูงใจในด้านบุคลิกภาพ เป็นปริมาณมากที่สุด ส่วนพฤติกรรมการสอนด้านการจูงใจที่อาจารย์มีปริมาณน้อยที่สุดคือ ด้านการให้รางวัลและการลงโทษ สำหรับความต้องการของนักศึกษาในพฤติกรรมส่วนรวมพบว่า นักศึกษาต้องการให้อาจารย์ใช้พฤติกรรมการสอนด้านการจูงใจในด้านวิธีสอนมากที่สุด ส่วนพฤติกรรมที่ต้องการให้อาจารย์ใช้น้อยที่สุด คือ การให้รางวัลและการลงโทษ

ช่อแก้ว โภคย์สัทธ์ (2525: 52-53) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสนใจในวิชาหลักภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ที่เรียนโดยวิธีการให้นักเรียนสอนกันเอง" โดยใช้แบบทดสอบความสนใจในวิชาหลักภาษาไทย ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น .96 กับนักเรียนชาย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน

มกุฎกษัตริย์จำนวน 66 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองหนึ่ง 33 คน เป็นกลุ่มที่สอนโดยนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง กลุ่มทดลองสอง 33 คน เป็นกลุ่มที่สอนโดยนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีการให้นักเรียนสอนกันเองทั้งสองกลุ่ม ระหว่างก่อนการเรียนและหลังการเรียนมีความสนใจในวิชาภาษาไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ความสนใจในวิชาหลักภาษาไทยระหว่างกลุ่มทดลองหนึ่ง กับกลุ่มทดลองสองแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหลักภาษา ของนักเรียนทั้งสองกลุ่ม ระหว่างก่อนและหลังเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยระหว่างกลุ่มทดลองหนึ่งกับกลุ่มทดลองสองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศิริอร รัตนอุดม (2527: 64) ได้วิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างกลุ่มที่ใช้และไม่ใช้การ์ดตูน เรื่องประกอบการอ่าน" โดยใช้แบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่าน ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น ระหว่าง .54-.70 และแบบสอบถามวัดความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น .96 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดพุทธบูชาวิทยาลัย เขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2527 จำนวน 2 ห้องเรียน เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองใช้การ์ดตูนเรื่องประกอบการอ่าน 1 ห้องเรียน และกลุ่มควบคุมไม่ใช้การ์ดตูนเรื่องประกอบการอ่าน 1 ห้องเรียน ผลการวิจัยพบว่า ความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พวงเพ็ญ เปล่งปลั่ง (2529: 126-130) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาสภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่น รางวัลพระราชทาน" โดยใช้แบบสอบถามครูภาษาไทยจำนวน 472 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่น รางวัลพระราชทาน ปีการศึกษา 2526-2527 จำนวน 69 โรงเรียน เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร ผลการวิจัยพบว่า ด้านการใช้

หลักสูตรและหนังสือเรียน มีการดำเนินการด้านจุดประสงค์ของหลักสูตรมาก ด้านวิธีสอน มีการนำวิธีสอนแบบต่าง ๆ มาใช้น้อย วิธีการสอนที่ใช้มากคือ การแบ่งกลุ่มทำงาน การแบ่งกลุ่มค้นคว้า การแบ่งกลุ่มระดมความคิด และการบรรยาย ด้านการใช้สื่อการสอน มีการใช้สื่อการเรียนการสอนประเภทต่าง ๆ จัดหาสื่อด้วยวิธีต่าง ๆ และมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอนน้อย ด้านการวัดและประเมินผล มีวัตถุประสงค์ในการวัดและประเมินผลมาก มีการปฏิบัติตามหลักการ เพื่อวัดและประเมินผลการเรียนการสอนมาก และออกข้อสอบเพื่อวัดขั้นตอนการเรียนรู้ของนักเรียนมาก วิธีการวัดผลที่ใช้มากคือ การตรวจแบบฝึกหัด และการตอบปากเปล่าในชั้นเรียน ด้านการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรมีการจัดกิจกรรมน้อย มีวิธีการประเมินผล การจัดกิจกรรม การดำเนินงาน เพื่อวางแผนและจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรด้วยวิธีการต่าง ๆ มาก ส่วนปัญหาในการจัดกิจกรรมมีน้อย ในด้านการนิเทศการสอน ได้รับความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์น้อย ครูมีความต้องการที่จะได้รับการนิเทศจากบุคลากรประเภทต่าง ๆ และให้มีการนิเทศด้วยวิธีการต่าง ๆ มาก การนิเทศการสอนภาษาไทยภายในโรงเรียนมีน้อย

ปิยะศักดิ์ สินทรัพย์ (2530: 59) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสนใจในวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการใช้เกมและเพลงประกอบการสอน" โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย และแบบสอบถามวัดความสนใจในวิชาภาษาไทย กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนหัวตะพานวิทยาคม จังหวัดอุบลราชธานี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2530 จำนวน 60 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มทดลอง ซึ่งสอนด้วยการใช้เกมและเพลงประกอบการสอน และกลุ่มควบคุมซึ่งสอนตามแผนการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 10 กลุ่มละ 30 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่เรียนด้วยการใช้เกมและเพลงประกอบการสอนสูงกว่า นักเรียนที่เรียนตามแผนการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสนใจในวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่เรียนด้วยการใช้เกมและเพลงประกอบสอนสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามแผนการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ไพจิตร สดวกการ (2530: 55) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาผลสัมฤทธิ์และความสนใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนเรื่องการแปรผันโดยใช้เกมประกอบวิธีสอนแบบค้นพบ" โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องการแปรผัน และแบบสอบถามวัดความสนใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2529 ของโรงเรียนลิเกาประชาผดุงวิทย์ จังหวัดตรัง จำนวน 72 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองซึ่งใช้การสอนด้วยการใช้เกมประกอบการสอนแบบค้นพบ และกลุ่มควบคุมซึ่งใช้การสอนตามหนังสือเรียนของ สสวท. กลุ่มละ 36 คน ใช้เวลาสอน 12 คาบ ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องการแปรผันของนักเรียนที่เรียนโดยใช้เกมประกอบวิธีสอนแบบค้นพบ และนักเรียนที่เรียนโดยการสอนตามหนังสือเรียนของ สสวท. ไม่แตกต่างกัน แต่คะแนนความสนใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองแตกต่างกันก่อนและหลังการทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม และคะแนนความสนใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์หลังการทดลองของกลุ่มทดลองสูงกว่าคะแนนก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนคะแนนความสนใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์หลังการทดลองของกลุ่มควบคุมสูงกว่าคะแนนก่อนการทดลองอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

รจนา ชัยมีเขียว (2530: 55-57) ได้วิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และความสนใจต่อวิธีสอนการพูดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยการอภิปรายกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมุติ และการสอนตามคู่มือครู" โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการพูดแบบประเมินการพูดและแบบสอบถามการวัดความสนใจต่อวิธีสอนการพูด กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2529 เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เรียนโดยการอภิปรายกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมุติ และการเรียนตามคู่มือครู มีผลสัมฤทธิ์ทางการพูดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นักเรียนที่เรียนการพูดโดยการอภิปรายกลุ่มมีความสนใจต่อวิธีสอนสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนที่เรียนการพูดโดยการแสดงบทบาทสมมุติ มีความสนใจต่อวิธีสอนสูงกว่านักเรียนที่เรียนการพูดที่สอนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่เรียนการพูดโดยการอภิปรายกลุ่มมีความสนใจสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยการแสดงบทบาทสมมุติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กรรณก ชำนาญเพชร (2531: 125-130) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาการจัดงานนิเทศของโรงเรียนปฏิบัติการตัวอย่างในโครงการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 7" โดยใช้แบบสอบถามคณะกรรมการวิชาการโรงเรียนจำนวน 233 คน จากโรงเรียนปฏิบัติการตัวอย่างในโครงการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียน ในเขตการศึกษา 7 จำนวน 21 โรงเรียน เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่างานด้านการเรียนการสอน โรงเรียนจัดให้มีการปรับปรุงหลักสูตร จัดทำหลักสูตรวิชาอาชีพหรือวิชาเลือกให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น โดยพิจารณาความพร้อมของโรงเรียน วิธีการที่ใช้ในการให้ความรู้ ความเข้าใจในการผลิตและเก็บรักษาสื่อ คือ การประชุม หรืออภิปรายร่วมกันภายในหมวดวิชา หรือผู้สอนระดับชั้นเดียวกัน วิธีการที่ใช้ในการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจแก่ครูอาจารย์ในการเลือกกิจกรรมการเรียนการสอน และเทคนิควิธีสอน รวมทั้งขอช่วยวิธีการวัดและประเมินผลคือ การบริการเอกสารให้ความรู้ให้ครูศึกษาด้วยตนเอง และการประชุมเชิงปฏิบัติการ ปัญหาและอุปสรรคที่พบคือ มีการนำผลการวิจัยมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนน้อย การจัดทำข้อสอบมาตรฐานมีน้อย นักเรียนไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมนักเรียน และไม่เห็นความสำคัญของการเรียนซ่อม เสริมและสอบแก้ตัว งานด้านสนับสนุนการสอน เกี่ยวกับการบริการสื่อการสอน ปัญหาและอุปสรรคที่พบมากที่สุดคือ การขาดผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการบริการสื่อการสอนโดยตรง

จรัญ เกษมสายชนม์ (2531: 88-95) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาสภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในโครงการปรับปรุงโรงเรียนมัธยมขนาดเล็ก" โดยใช้แบบสอบถามครูภาษาไทยของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการปรับปรุงโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กจำนวน 384 คน จากโรงเรียน 192 โรงเรียน เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร ผลการวิจัยพบว่า ด้านการใช้หลักสูตรและหนังสือเรียน ครูภาษาไทย เห็นว่าการจัดในการนำหลักสูตรไปใช้และการดำเนินการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของภาษาไทยมีการจัดมาก ส่วนการจัดด้านหนังสือเรียนมีการจัดน้อย ด้านวิธีสอนมีการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมการสอนมาก ส่วนการนำวิธีสอนไปใช้ในการสอนภาษาไทยมีการนำไปใช้น้อย การใช้สื่อการสอน มีการจัดหาสื่อการนำสื่อไปใช้ประกอบการสอนและการจัดในการใช้สื่อมีน้อย การวัดและประเมินผล มีการจัดในด้านการวัดและประเมินผลมาก การวัดผลตามขั้นตอนการเรียนรู้ มีการนำวิธีการวัดและ

ประเมินผลไปใช้ในการเรียนมาก การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีการจัดน้อย วิธีการวัดผลกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่นำไปใช้และการจัดดำเนินการและวางแผนกิจกรรมเสริมหลักสูตร มีการจัดมาก การนิเทศการสอน ครูได้รับการนิเทศจากบุคคลที่เกี่ยวข้องในการนิเทศ การจัดการนิเทศในด้านต่าง ๆ และการนำวิธีการต่าง ๆ ไปใช้ในการนิเทศน้อย

ข. งานวิจัยต่างประเทศ

เลสลี มิลส์ แฮนด์เลย์ (Leslie Mills Handley 1975: 3383-A) ได้วิจัยเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้บทบาทสมมุติในการเรียนการสอนของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยใช้นักเรียนระดับ 4, 5 และ 6 จำนวน 57 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง ประชากร โดยแบ่งนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนักเรียนที่อาสาสมัครแสดงเอง และกลุ่มนักเรียนที่ไม่ได้แสดง ให้เป็นผู้สังเกตการณ์ โดยใช้เวลาทดลอง 4 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมุติมีผลการเรียนดีขึ้นกว่าเดิม นักเรียนมีความสนใจและตั้งใจเรียนดีกว่าเดิม

รอดนี่ โอ เอ็ดกมอน (Rodney O. Edgmon 1977: 623-624-A) ได้วิจัยเกี่ยวกับผลของการใช้เกมเตรียมความพร้อมการอ่านของนักเรียนที่เรียนช้า โดยใช้แบบทดสอบความพร้อม Metropolitan Readiness Test กับนักเรียนอายุ 6-15 ปี ที่เป็นตัวอย่างประชากร โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุม 24 คน และกลุ่มทดลองที่ใช้เกม 25 คน โดยใช้เวลาทดลอง 13 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงเกินกว่าการสอนโดยไม่ใช้เกม

ดอนน่า เด เวลด์ ฟินเดอร์ (Donna Dae Krewedl Pinter 1977: 710-711-A) ได้วิจัยเกี่ยวกับ ผลของการใช้เกมในการสอนสะกดคำของนักเรียนระดับ 3 โดยใช้แบบทดสอบการสะกดคำก่อนการเรียนและหลังการเรียน แบบทดสอบทัศนคติ กับนักเรียนระดับ 3 จำนวน 94 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของคะแนนจากแบบทดสอบสะกดคำหลังการเรียนสูงกว่าคะแนนจากแบบทดสอบสะกดคำก่อนการเรียน และทัศนคติในการเรียนของเด็กหญิงสูงขึ้นมากกว่าเด็กชาย

พอล โทมัส ซินเดลลาร์ (Paul Thomas Sindelar; 1978: 6060-A) ได้วิจัยเกี่ยวกับ ผลของการให้นักเรียนสอนกันเองและการสอน เป็นกลุ่มย่อยเกี่ยวกับทักษะการอ่านเพื่อเปรียบเทียบผลของการให้นักเรียนสอนกันเอง และการสอนเป็นกลุ่มย่อยเกี่ยวกับทักษะการอ่าน และตรวจสอบความสัมพันธ์ของพัฒนาการทางด้านการอ่านปากเปล่ากับพัฒนาการทางด้านการอ่านเอาเรื่อง โดยใช้แบบทดสอบก่อนการเรียนและหลังการเรียน กับนักเรียนที่อยู่ในระดับ 4 จำนวน 50 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร ผลการวิจัยพบว่า การให้เด็กสอนกันเองมีประสิทธิภาพพอ ๆ กับการสอนเป็นกลุ่มย่อยโดยครูประจำการด้วยการวัดจากคะแนนของการทำแบบทดสอบจากการอ่านเอาเรื่อง

ชาร์ล พอล เกียร์ (Charles Paul Geer 1978: 5905-A) ได้วิจัยเกี่ยวกับ ผลของการให้นักเรียนสอนกันเอง โดยมุ่งที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติ (Self-concept) ของนักเรียนที่มีผลการเรียนต่ำ ทั้งนี้จากสมมติฐานที่ว่า การสอน โดยการให้นักเรียนสอนกันเองในวิชาคณิตศาสตร์และการอ่านจะสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และเพิ่มทัศนคติในด้านทัศนคติที่เป็นไปในด้านบวกมากขึ้น กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในระดับ 1 ของนักเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 90 คน ซึ่งมีผลทางการเรียนต่ำเป็นนักเรียนผู้เรียน และมีนักเรียนในระดับ 6 จำนวน 56 คน เป็นผู้สอนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง (ผู้เรียน) ถูกแบ่งกลุ่มโดยการสุ่ม 6 กลุ่ม คือ การสอนคณิตศาสตร์ และอ่านโดยวิธีให้นักเรียนสอนกันเองแบบไม่มีโครงสร้าง 3 กลุ่ม สอนคณิตศาสตร์และอ่าน โดยวิธีให้นักเรียนสอนกันเองแบบวิธีสังเคราะห์ 3 กลุ่ม สำหรับนักเรียนผู้สอนจะได้รับการฝึกวิชาการสอนทั้ง 2 แบบ คือ แบบไม่มีโครงสร้าง และแบบสังเคราะห์ สำหรับเวลาที่ใช้ในการทดลองนั้น 8 อาทิตย์ อาทิตย์ละ 3 วัน วันละครึ่งชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองมี Stanford Diagnostic Mathematics Test, Stanford Diagnostic Reading Test (ทั้งสองนี้ใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน) และ The Self-Concept as a Learner Scale (ใช้วัดทัศนคติ) ผลจากการทดลองปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และการอ่านไม่ต่างกันระหว่างเด็กที่ได้รับการสอนแบบนักเรียนสอนกันเอง กับเด็กที่ไม่ได้รับการสอนแบบนักเรียนสอนกันเอง และทัศนคติของเด็กที่ได้รับการสอนจาก เพื่อเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการสอนจากเพื่อน ซึ่งผลการทดลองครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการให้นักเรียนสอนกันเองในวิชาคณิตศาสตร์และการอ่านให้ผลพอ ๆ กับไม่ใช้วิธีการให้นักเรียนสอนกันเอง แต่ทัศนคติของกลุ่มที่ให้นักเรียนสอนกันเองจะมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ใช้วิธีการให้นักเรียนสอนกันเอง